

Қазақстан Республикасының
Ұлттық Банкі Төрағасының
2018 жылғы «б»қарашадағы
№ 438 бұйрығымен
бекітілген

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің
2017-2021 жылдарға арналған
СТРАТЕГИЯЛЫҚ ЖОСПАРЫ

1-бөлім. Миссия және пайым

Баға тұрақтылығын және қаржы жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз ету арқылы Қазақстан халқының материалдық әл-ауқатын жақсарту **Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің** (бұдан әрі – Ұлттық Банк) миссиясы болып табылады.

Ұлттық Банктің пайымы: Қазақстан Республикасында баға тұрақтылығын қамтамасыз етуге бағытталған тиімді ақша-кредит саясаты және тұтынушыларды сапалы қаржылық қызметтермен қамтамасыз ететін орнықты қаржы секторы.

2-бөлім. Ағымдағы ахуалды талдау және тәуекелдерді басқару

1-стратегиялық бағыт. Баға тұрақтылығын қамтамасыз ету

I. Мемлекеттің ақша-кредит саясатын әзірлеу және жүргізу. Инфляцияны нысаналы дәлізде ұстап тұру

1) Реттелетін қызмет саласын немесе аясын дамытудың негізгі параметрлері

Ұлттық Банктің 2014 - 2016 жылдардағы негізгі мақсаты елдегі баға тұрақтылығын қамтамасыз ету және жылдық инфляцияны 6-8% шегінде ұстап тұру болды.

Қазақстандағы инфляциялық процестер 2014 жыл – 2016 жылдың басы аралығындағы кезеңде түрлі бағыттағы ішкі және сыртқы факторлардың ықпал етуімен дамыды.

2014 жылдың бірінші жартыжылдығында инфляцияның жеделдеуі байқалды, ол 2014 жылғы ақпанда ұлттық валютаның айырбастау бағамын түзетуге және импортталатын тауарлардың қымбаттауына, сондай-ақ маусымдық факторларға байланысты болды. Алайда, теңгені түзетудің баға белгілеуге ықпал етуі қысқа мерзімді және шектеулі болды. Инфляцияның деңгейі 2014 жылғы ақпанда 1,7%-ды, 2014 жылғы наурызда 1,0%-ды құрады. 2014 жылғы сәуірден бастап инфляцияның айлық деңгейі төмендеді және өткен жылдардың үрдістеріне сәйкес келді. Инфляция деңгейінің төмендеуіне Қазақстан Республикасы Үкіметінің бағалар мен тарифтердің негізсіз өсуін тежеу жөніндегі шаралары да себепші болды. 2014 жылғы тамызда ішкі нарықта бензин мен дизель отыны бағасының көтерілуі 2014 жылғы екінші жартыжылдықта инфляция деңгейінің кейбір ұлғаюына алып келді.

2014 жылдың соңына қарай мұнайдың әлемдік бағасының құлдырауына байланысты 2014 жылғы желтоқсанда бензин мен дизель отынының шекті бөлшек бағасының төмендеуі салдарынан инфляция деңгейінің төмендеуі байқалды. Сонымен қатар, инфляция қарқының бәсеңдеуіне Қазақстан

өндірушілерінің өнеркәсіптік өнімі бағасының өсу қарқынының төмендеуі, сондай-ақ Ресей рублінің айырбастау бағамының әлсіреуіне байланысты Ресей Федерациясынан импортталатын тауарлардың арзандауы ықпал етті. Осылайша, 2014 жылдың қорытындысы бойынша инфляция 7,4%-ды құрады, бұл белгіленген нысаналы дәлізге сәйкес келді.

2015 жылғы тамызда Қазақстанда теңгенің өзгермелі айырбастау бағамы енгізілді. Жаңа қағидаттар жағдайында мұнайдың әлемдік бағасының төмендеуі және Қазақстанның негізгі сауда әріптестері валюталарының әлсіреуі нәтижесінде теңгенің валюталық бағамын қалыптастыру айтарлықтай әлсіреді. Қазақстан экономикасының ашықтығын және тұтыну құрылымындағы импортталатын тауарлардың барынша жоғары үлесін ескере отырып, теңгенің әлсіреуі баға белгілеуге әсер етті. Нәтижесінде, 2015 жылғы қазан-қарашада инфляцияның күрт өсуі (тиісінше 5,2% және 3,7%) байқалды. 2015 жылдың қорытындысы бойынша жылдық инфляция Ұлттық Банктің нысаналы бағдарларынан аса отырып, 13,6%-ды құрады.

2016 жылдың қорытындысы бойынша жылдық инфляция 2015 жылғы екі мәнді 13,6% мәнінен төмендей отырып, 8,5%-ды құрады. Жылдық инфляция қозғалысының траекториясы Ұлттық Банктің күтулеріне сәйкес келді және төмендеу сипатына ие болды. Нысаналы бағдардың шамалы көтерілуі 2016 жылғы 4-тоқсанда қысқа мерзімді сипатқа ие болған жекелеген тауарлар бағасының өзгеруіне байланысты орын алды. Жыл ішінде инфляциялық процестердің бәсеңдеуі және айырбастау бағамын елдегі бағалар деңгейіне ауыстыру тиімділігін біртіндеп теңестіру байқалды.

2014-2016 жылдары Ұлттық Банктің ақша-кредит саясатының шаралары ақша-кредит саясаты құралдарының тиімділігін арттыруға, сондай-ақ валюталық арнаның рөлін төмендетуге және Ұлттық Банктің пайыздық мөлшерлемесінің рөлін күшейтуге бағытталды.

2014 жылы әлемдік экономиканың жай-күйі мен оның жұмыс істеу жағдайлары тұрақсыз және түрлі бағыттағы болып бағаланды. Нарықтары қалыптасып келе жатқан бірқатар елде экономикалық өсу қарқының бәсеңдеуі байқалды. Мұнай экспорттаушы елдердің жағдайы 2014 жылдың ортасынан бастап мұнайдың әлемдік бағасының төмендеуіне байланысты шиеленісті. Осы жағдайларда Ұлттық Банктің ақша-кредит саясаты баға тұрақтылығын қамтамасыз етуге бағытталды.

2013 жылдың соңында АҚШ-тың Федералдық резервтік жүйесінің (бұдан әрі – АҚШ ФРЖ) сандық жұмсарту бағдарламасын тоқтатуы және дамушы нарықтардан дамыған мемлекеттердің нарықтарына капиталдың шамадан тыс әкетілуі салдарынан дамушы елдердің ұлттық валюталарының айырбастау бағамының әлсіреуі байқалды. Нәтижесінде Қазақстанның ішкі валюта нарығында да девальвациялық күтулер күшейді.

Осы жағдайларда 2014 жылғы ақпанда бір АҚШ доллары үшін 185 теңге деңгейінде +/-3 теңгеге ауытқу дәлізін белгілей отырып, теңгенің айырбастау бағамына түзету жүргізілді. Теңгедегі құралдардың тартымдылығын арттыру

мақсатында 7 күн мерзіміне тартылатын депозиттер бойынша мөлшерлемелер 2014 жылғы ақпанда 0,5%-дан 2,75%-ға дейін, 2014 жылғы 15 желтоқсанныан бастап 3,05%-ға дейін көтерілді, 1 ай мерзіміне депозиттер тарту бойынша операциялар уақытша тоқтатылды. Ресми қайта қаржыландыру мөлшерлемесінің деңгейі 2014 жылы өзгеріссіз қалды және жылдық көрсеткіш бойынша 5,5%-ды құрады.

Ақша нарығындағы ахуал 2014 жылы әртүрлі бағыттағы үрдістермен сипатталды. Осы жағдайларда Ұлттық Банк ақша нарығындағы ахуалға қарай өтімділікті реттеу жөніндегі шараларды қабылдады. 2014 жылғы қаңтар-ақпанда Ұлттық Банк кері РЕПО операциялары арқылы банктерге теңгедегі қысқа мерзімді өтімділік берді. 2014 жылдың басында ақша нарығы жоғары құбылмалылықпен сипатталды, бұл девальвациялық күтулерге және теңге бағамына жүргізілген түзетуге байланысты болды. 2014 жылғы сәуірден бастап ақша нарығындағы ахуал тұрақталды және нарықтық мөлшерлемелер негізінен төмен деңгейде болды.

2014 жылғы шілдеде Ұлттық Банк банктерге ұзақ мерзімді валюталық-пайыздық своп операциялары арқылы теңгедегі өтімділік бере бастады, бұл ақша нарығындағы ахуалға әсер етті және нарықтық мөлшерлемелер құбылмалылығының төмендеуіне себепші болды.

Ақша нарығындағы ахуал тұрақты болып қалды және теңгенің АҚШ долларына қатысты айырбастау бағамының нығаюы үрдісі байқалды. 2014 жылғы қыркүйекте Ұлттық Банк теңгенің АҚШ долларына қатысты айырбастау бағамының құбылуы дәлізін кеңейтті және 185 +3/-15 теңге ассиметриялық дәлізін белгіледі.

Қысқа мерзімді өтімділіктің 2014 жылғы жекелеген кезеңдерде байқалған артық болуын Ұлттық Банк депозиттерді тарту және қысқа мерзімді ноттарды шығару бойынша операцияларды жүргізу есебінен реттеді.

Ең төменгі резервтік талаптардың нормативтері 2014 жылы өзгеріссіз қалды: ішкі қысқа мерзімді міндеттемелер бойынша – 2,5%, ішкі ұзақ мерзімді міндеттемелер бойынша – 0%, сыртқы қысқа мерзімді міндеттемелер бойынша – 6,0%, сыртқы ұзақ мерзімді міндеттемелер бойынша – 2,5%. Ең төменгі резервтік талаптар нормативтерінің қолданылуы 2014 жылы банктердің сырттан қарыз алуын шектеуге бағытталды.

Әлемдік экономиканың дамуы 2015 жылы қалыпқа келтіру қарқынының әлсіз екенін көрсетті. Экономикасы дамыған елдерде экономикалық өсуді аздап жеделдету және экономикасы дамып отырған мемлекеттерде өсу қарқынын бәсеңдету байқалды.

2015 жылғы бірінші жартыжылдықта Ұлттық Банктің ақша-кредит саясаты ақша нарығындағы мөлшерлемелерді, сондай-ақ теңгенің айырбастау бағамын төмендетуге және тұрақтандыруға бағытталды.

Нәтижесінде 2015 жылдың басынан бері ақша нарығы мөлшерлемелерінің құбылмалылығы 2014 жылдың соңындағы ахуалмен салыстырғанда айтарлықтай төмендеді. 2015 жылғы бірінші жартыжылдықта

өтімділікке сұраныстың тұрақтануына қарай Ұлттық Банктің қатысу көлемі біртіндеп төмендей түсті.

Ақша-кредит саясатының құралдарын одан әрі жетілдіру мақсатында 2015 жылғы наурызда ең төменгі резервтік талаптар тетігіне өзгерістер енгізілді. Ұлттық Банк резервтік міндеттемелердің резиденттігі қағидаты мен мерзімділігін сақтай отырып, теңгедегі және шетел валютасындағы міндеттемелерді бөлуді болжайтын барынша жан-жақты құрылымын енгізді. Бұл ретте резервтік міндеттемелердің әр түрі бойынша 2015 жылғы 12 мамырдан бастап ең төменгі резервтік талаптардың нормативтері мерзімділігіне, резиденттігіне және валюта түріне қарай 0,0%-дан 6,0%-ға дейін белгіленді.

2015 жылғы 23 маусымнан бастап ең төменгі резервтік талаптарды айқындау және резервтік активтерді қалыптастыру кезеңдері күнтізбелік 28 күнді құрайды және тікелей бірінен кейін бірі болады.

Банктер тарапынан өтімділікке сұраныстың қажетті көлемін айқындау мақсатында Ұлттық Банк резервтік активтердің құрамындағы қолма-қол ақшаның үлесін шектеді.

Өтімділікті алу шеңберінде 2015 жылғы бірінші жартыжылдықта Ұлттық Банк депозиттерді тарту бойынша операцияларды және валюта нарығындағы валюталық өктемдікті жүргізді. Бұл ретте өтімділікті алудың негізгі құралы айырбастау бағамына қысымды төмендету мақсатында жүзеге асырылған шетел валютасын сату болды. 2015 жылғы 1-жартыжылдықта Ұлттық Банк қысқа мерзімді ноттарды орналастырған жоқ.

Осылайша, 2015 жылғы 1-жартыжылдықта Ұлттық Банк ақша нарығында басым түрде теңгемен өтімділік беру бойынша операцияларды жүзеге асырды.

Ұзақ мерзімді сипатқа ие мұнайдың және басқа шикізат тауарларының төмен бағасы, Қазақстанның негізгі сауда әріптестері елдерінің ұлттық валютасының әлсіреуі сияқты қолайсыз сыртқы жағдайларға байланысты, сондай-ақ Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі ақша-кредит саясатында көзделген инфляциялық таргеттеу режимін енгізу жөніндегі шараларды іске асыру шеңберінде 2015 жылғы 20 тамызда валюталық дәліз режимі жойылды және еркін өзгермелі айырбастау бағамына көшу жүзеге асырылды.

Еркін өзгермелі айырбастау бағамына көшумен қатар Ұлттық Банк пайыздық арнаны күшейту шараларын қабылдады.

2015 жылғы қыркүйекте Ұлттық Банк базалық мөлшерлемені – ақша нарығындағы бір күндік операциялар бойынша 12% деңгейіндегі нысаналы мөлшерлемені енгізгені туралы хабарлады. Өтімділікті беру және алу бойынша тұрақты түрде қолжеткізу операциялары бойынша мөлшерлемелер ақша нарығының мөлшерлемелері құбылуының жоғарғы және төменгі шектерін қалыптастырды және тиісінше 17% және 7% деңгейінде белгіленді.

Ұлттық Банк базалық мөлшерлеме енгізілгеннен бастап 2015 жылғы қыркүйекте базалық мөлшерлеме бойынша кері сата отырып, бағалы

қағаздарды сатып алу бойынша аукциондар арқылы ашық нарықтың өтімділік беру бойынша операцияларын жүргізе бастады.

2015 жылғы қыркүйек - қазан аралығындағы кезеңде Ұлттық Банк кері РЕПО және валюталық своп операцияларын да тиісінше 17,0% және 45,2% мөлшерлемелер бойынша жүргізді.

2015 жылғы 2 қазанда теңгенің айырбастау бағамының құбылмалығын күшейту аясында Ұлттық Банк ақша нарығы мөлшерлемелерінің құбылмалылығын және инфляциялық күтулерді төмендету мақсатында базалық мөлшерлемені 16%-ға дейін көтерді және пайыздық мөлшерлеме дәлізін +/- 1 пайыздық тармаққа дейін тарылтты.

2015 жылғы қарашада сыртқы нарықтардағы ахуал айтарлықтай нашарлады. Шикізат тауарлары төмен бағасы, Қазақстанның негізгі әріптестері болып табылатын елдердің валюталары құнының төмен болуы және АҚШ ФРЖ мөлшерлемелерінің көтерілуін күту аясында олардың экономикалары өсуінің бәсеңдеуі теңгенің одан әрі әлсіреуіне қатысты нарыққа қатысушылардың жағымсыз күтулерінің өсуіне себепші болды.

Осы факторлар ішкі валюта нарығындағы девальвациялық күтулерінің өсуіне алып келді, бұл ірі ойыншылар, сол сияқты халық тарапынан шетел валютасына алыпсатарлық сұраныстың көтерілумен қатар жүрді.

Осы жағдайларда 2015 жылғы қарашада Ұлттық Банк ақша-кредит саясатын іске асыру тәсілдерін өзгертті және алтынвалюта активтерін сақтау мақсатында валюта нарығына қатысуын азайтты. Пайыздық саясат бойынша Ұлттық Банк ақша нарығындағы нақты өтімділік беруді жалғастыра отырып, пайыздық мөлшерлемелер дәлізін белгілі бір аралықта ұстап тұру жөніндегі бұрын мәлімделген міндеттемелерден алшақ кетті.

Осылайша, 2015 жылғы қараша-желтоқсанда Ұлттық Банктің пайыздық саясаты қаражаттың ақша нарығынан валюта нарығына негізсіз ауысуына жол бермеуге бағытталды. Ұлттық Банк өтімділіктің қысқа мерзімді үзілістерін ғана жаба отырып, берілетін жүйелік өтімділіктің көлемін қысқартты.

2015 жылғы желтоқсанда әлемдік нарықтағы ахуалдың күрт нашарлауы теңгенің айтарлықтай әлсіреуіне алып келді, ал Ұлттық Банктің банктерге өтімділікті шектеп беруі ақша нарығындағы мөлшерлемелердің күрт өсуіне әкеп соқты.

2015 жылғы қазан-желтоқсанда ақша және валюта нарықтарында мұнайдың әлемдік бағасының күрт және айтарлықтай өзгеруінің ықпал етуімен туындаған және теңгенің айырбастау бағамының және ақша нарығындағы мөлшерлемелердің жоғары құбылмалығымен қоса жүрген тұрақсыздық кезеңінен кейін 2015 жылғы желтоқсанның соңында ақша және валюта нарықтарындағы тепе-теңдік қалпына келді. Ұлттық Банк банктерге толық көлемде қысқа мерзімді өтімділік бере бастады. Ұлттық Банктің ақша нарығына белсенді қатысуы нәтижесінде пайыздық мөлшерлемелер айтарлықтай тұрақтандырылды. 1 күндік РЕПО және своп операциялары бойынша

мөлшерлемелер 2015 жылғы желтоқсандағы 80%-дан 2016 жылғы қаңтардың соңындағы 25%-ға дейін төмендеді.

Банктердің жүктемесін төмендету және өтімділікті босату мақсатында Ұлттық Банк 2016 жылғы қаңтарда ең төменгі резервтік талаптарды орындау кезінде қолма-қол ақшаны пайдалану бөлігіндегі шектеулердің күшін жойды.

Факторлардың аталған жиынтығы нарыққа қатысушылардың оң күтулерін қоса алғанда, базалық мөлшерлемелерді белгілеуді қалпына келтіру үшін қажетті алғышарттар тудырды.

Ұлттық Банк 2016 жылғы 2 ақпаннан бастап базалық мөлшерлемені +/-2 пайыздық тармаққа ауытқу шегімен 17% деңгейінде белгіледі. 2016 жылғы 14 наурызда Ұлттық Банк базалық мөлшерлеменің деңгейін сақтады, сондай-ақ дәліз шегін өзгеріссіз қалдырды.

2016 жылғы қаңтардың соңынан бастап мұнай өндіруші саладағы инвестициялардың қысқаруы және ОПЕК елдерінің мұнай өндіруді шектеуге қатысты уағдаластықты жүргізуі, сондай-ақ АҚШ долларының шамалы әлсіреуі аясында мұнайдың бағасы өсе бастады. Сыртқы факторлардың қолайлы ықпал етуі аясында 2016 жылғы ақпаннан бастап теңге бағамының нығаюы байқалды. Осы жағдайларда халықтың девальвациялық күтулері төмендеді. Нәтижесінде 2016 жылғы ақпаннан бастап валюта нарығында шетел валютасына артық ұсыныс байқалды. Теңгенің қымбаттау қарқынын тежеу мақсатында Ұлттық Банк шетел валютасын сатып алуды жүзеге асырды.

Нарыққа қатысушылардың валюталық басымдықтарының өзгеруі, теңгеге жоғары сұраныс, сондай-ақ жоспарлы бюджеттік шығыстар банктердегі өтімділіктің құрылымдық профицитін қамтамасыз етті. Бұл жағдайларда Ұлттық Банк көбінесе артық өтімділікті алу және ақша нарығындағы балансты қамтамасыз ету бойынша операцияларды жүргізеді. Ақша-кредит саясатының негізгі құралдары депозиттер, тікелей РЕПО операциялары және қысқа мерзімді ноттар болды.

Ұлттық Банк 2016 жылы қолайлы сыртқы конъюнктура, инфляциялық күтулердің азаюы, сондай-ақ теңгедегі активтерге сенімнің өсуі аясында қаржы нарығындағы ахуалдың жақсаруына орай базалық мөлшерлемені 17%-дан 12%-ға дейін төрт есе төмендетті.

Ұлттық Банк 2016 жылы және 2017 жылдың бірінші жартысында жүргізген қалыпты-қатаң ақша-кредит саясаты нәтижесінде, сондай-ақ қолайлы сыртқы және ішкі жағдайлардың ықпалымен инфляциялық процестердің 2017 жылы баяулағаны байқалды. Жылдық инфляция бір жыл бойы нысаналы дәліз ішінде қала отырып, 2016 жылғы желтоқсандағы 8,5%-дан 2017 жылғы желтоқсандағы 7,1%-ға дейін баяулады.

2017 жылы Ұлттық Банк базалық мөлшерлеме бойынша қабылданған шешімдерді түсіндіру кезінде оның болашақтағы серпініне қатысты бағдар ұсынды, оған сәйкес базалық мөлшерлеме нақты көрсетуде экономикалық өсудің ұзақ мерзімді әлеуетті қарқынымен салыстыруға болатын деңгейді ұстанады. Ақша-кредит саясатының операциялық шаралары ақша нарығы

мөлшерлемелерінің тұрақтылығын қамтамасыз етуге, сондай-ақ ақша нарығында базалық мөлшерлеменің нысаналы дәлізі ішінде таргеттелетін TONIA мөлшерлемесін ұстап тұруға бағытталды. 2017 жылы базалық мөлшерлеме 12%-дан 10,25%-ға дейін төмендетілді. Ақша-кредит саясатын біртіндеп жеңілдету қаржы нарығының тұрақтылығын қамтамасыз етті.

Ұлттық Банктің валюталық сауда-саттыққа қатысуы қаржылық тұрақтылыққа қауіп төндіруі мүмкін іргелі факторлардың ықпалына байланысты емес қысқа мерзімді және алыпсатарлық ауытқуларды жеңілдетуге бағытталды.

Шетел валютасында номинирленген құралдардан қаражатты теңгедегі құралдарға шамадан тыс ауыстыру, сондай-ақ кредиттеудің шектеулі өсуі кезінде фискалдық саясаттың ынталандырушы бағыттарының сақталу ықпалымен ақша нарығы өтімділіктің құрылымдық профициті талаптарында жұмыс істеді. Профициттің сақталуы банк жүйесін қолдау шараларына да ықпал етті. Инфляциялық тәуекелдерді ықтимал іске асыруды шектеу үшін Ұлттық Банк шамадан тыс өтімділікті байланыстыру операцияларын жүргізді, әсіресе қысқа мерзімді ноттарды шығару арқылы жүргізді, олардың айналыстағы көлемі 2017 жылы 26,4%-ға ұлғайды және желтоқсанның соңында 3,2 трлн теңгені құрады.

Экономикалық көрсеткіштерге, сол сияқты ақша-кредит саясатының бағыттарына қатысты нарықтық күтулерді басқарудағы тиімділікті арттыру үшін Ұлттық Банк коммуникациялық саясаттың құралдарын белсенді түрде пайдалана түсті. Хабарлау шеңберінде инфляция болжамдарын орта мерзімді кезеңге жариялауды жалғастырды.

Ақша-кредит статистикасы және сыртқы сектор статистикасы саласындағы статистикалық қызметті жүзеге асыру

Қазақстан Республикасы Халықаралық валюта қорымен (бұдан әрі – ХВҚ) Деректерді таратудың арнайы стандартының (бұдан әрі – ДТАС) және басқа келісімдерінің қатысушысы болып табылады, олардың шеңберінде Ұлттық Банк ақша-кредит статистикасын (ХВҚ әдіснамасына сәйкес қаржы ұйымдарына монетарлық шолуларды қамтитын) және сыртқы сектор статистикасын (жиынтық статистикалық есептер мен төлем балансы (бұдан әрі – ТБ), халықаралық инвестициялық позиция (бұдан әрі – ХИП) және сыртқы борыш (бұдан әрі – СБ) бойынша түрлі саладағы талдамалық кестелер) қалыптастырады және таратады.

Ұлттық Банк қалыптастыратын статистика халықаралық ұйымдар мен шетелдік инвесторлар үшін қажет, ақша-кредит саясатының негізгі бағыттарын әзірлеген кезде, оны іске асыру барысында шешімдер қабылдаған кезде, қаржы ұйымдары қызметінің негізгі көрсеткіштерін талдаған кезде пайдаланылады. Сыртқы факторлардың құбылмалылығы жағдайларында статистика негізінде есептелетін борыштық орнықтылық индикаторларының ауқымды аясы қаржы секторының жай-күйін бағалау, елдің кредит төлеу қабілеттілігін бағалау үшін пайдаланылады.

Ұлттық Банк ведомстволық статистиканы белгіленген кезеңділікке сәйкес ҚР Ұлттық экономика министрінің бұйрығымен бекітілетін Статистикалық жұмыс жоспарына сәйкес 2017 жылы 29 ведомстволық статистикалық байқаулар нысаны бойынша жинайды және қалыптастырады (30 - 2014 жылы, 29 - 2015 және 2016 жылдары). Әдіснаманы жетілдіру, халықаралық стандарттардың жаңа талаптарына сәйкес келу, секторлар мен көрсеткіштерді қамтуды кеңейту мақсатында 2014-2017 жылдары жаңа статистикалық нысандар әзірленді және қолданыстағы нысандарға өзгерістер енгізілді (2015 жылы – 7 нысан, 2016 жылы – 2 нысан, 2017 жылы – 25 нысан).

Басқа елдердің орталық банктеріне қарағанда Ұлттық Банк ведомстволық статистикалық байқауларды экономиканың қаржы секторы бойынша ғана емес, сонымен қатар нақты секторы бойынша да жүргізеді. Ақпарат жинау процесін оңтайландыру мақсатында 2013 жылдан бастап респонденттерге есептерді Ұлттық Банктің арнайы веб-порталы арқылы электрондық түрде тапсыру мүмкіндігі берілді. Одан әрі есептілікті электрондық түрде тапсыратын респонденттердің санын ұлғайту жоспарланып отыр.

Статистикалық ақпаратты жариялауда Ұлттық Банктің интернет-ресурсына кестелерді және «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкінің Статистикалық бюллетені» және «Төлем балансы және сыртқы борыш» басылымдарын орналастыру қамтылады. Пайдаланушылардың ауқымды тобының қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін жарияланатын кестелер саны ұлғайтылды (2014 жылы - 3, 2015 жылы - 3, 2016 жылы – 2, 2017 жылы – 18 кестеге ұлғайтылды). Бұдан басқа пайдаланушыларға ыңғайлы болу үшін «Ақша-кредит және банктік статистика» бөлімінің кредиттік және депозиттік нарығының барлық кестелері бойынша (31 кесте) олардың ұсыну форматы жетілдірілді, сондай-ақ бұл бөлім «Әдіснама» шағын бөлімшесімен толықтырылды.

2016 жылдан бастап сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдары мен зейнетақы қорларының шоттарын қамтитын, тоқсан сайынғы негізінде қаржы секторының басқа қаржы ұйымдары бойынша кеңейтілген шолу қалыптастырылады және жарияланады, сондай-ақ ХВҚ-ға SRF 4SR «Other Financial Corporations» есебінің жаңа нысаны ұсынылады.

Статистиканы жетілдіру шеңберінде және ХВҚ-ның төлем балансы және халықаралық инвестициялық позиция жөніндегі нұсқаулығының (бұдан әрі - 6ТБН) талаптарына сәйкес бастапқы дереккөздердің бұрын қайта қаралған нысандары бойынша ақпарат жинау жалғасатын болады.

2018 жылы төлем балансының бағалау көрсеткіштерін есептеу әдісін жетілдіру, ақша-кредит және банктік статистиканы жасау әдіснамасын одан әрі жақсарту бойынша жұмыс жалғасады, сондай-ақ барынша бұрын жасалған серпінді қатарлар қайта қаралады.

2017 жылы РПБ6-ға сәйкес келтірілген валюталық реттеу бойынша әкімшілік деректердің нысандарын ескере отырып, РПБ6 ұсынған талдама кестелердің барлық ауқымын қалыптастыру және республика сыртқы

секторының жаңа халықаралық стандарттарға толық сәйкес келуін қамтамасыз ету жалғастырылады. Сыртқы секторды, статистикасын РПББ-ға сәйкес және жаңғыртылған дереккөздерінің негізінде толыққанды қалыптастыруды 2018 жылы аяқтау жоспарланып отыр.

ХВҚ-ның халықаралық инвестициялық позицияға қатысты БТБН-ға енгізген нақтылауларын ескере отырып, ХВҚ-ның ұсынымдарын орта мерзімді перспективада орындау бойынша жұмыс жүзеге асырылады.

2018-2021 жылдар аралығындағы кезеңде БАҚ-та таныстыру жарияланымдар, Ұлттық Банктің аумақтық филиалдарының қызметкерлері және, қажет болған кезде, басқа да мүдделі пайдаланушылар мен респонденттер үшін семинарлар өткізу де жалғастырылады.

2) Негізгі проблемаларды талдау

Нарықтардың импортқа жоғары тәуелділігі және монополиялануы, тауарлар мен қызмет көрсетулердің жекелеген нарықтарындағы бәсекелестіктің төмен болуы жағдайларында, сыртқы талаптардың өзгеруі инфляциялық күтулер мен инфляцияның деңгейі артуына әкеледі. Осы мәселелерді шешу Ұлттық Банк қызметінің шеңберінен шығады. Өз кезегінде, Ұлттық Банк инфляциялық таргеттеу шеңберінде тиісті ақша-кредит саясатын жүргізеді.

Экономикаға валюталық арнаның айтарлықтай ықпалына негізделген трансмиссиялық тетіктің қажетті түрде тиімсіз пайыздық арнасы инфляцияның тиімді деңгейіне қол жеткізуге арналған негізгі проблемалардың бірі болып табылады.

3) Тәуекелдерді басқару

Мақсатқа қол жеткізуге әсер етуі мүмкін тәуекелдердің атауы	Тәуекелдерді басқару бойынша іс-шаралар
1	2
Бүкіл ортамерзімді кезең бойы мұнай бағасы төмендеуі қысқа мерзімді кезеңде теңгенің әлсіреуіне және инфляцияның өсуіне алып келуі мүмкін.	Тежеуіш ақша-кредит саясатын жүргізу.
Қазақстан экономикасының неғұрлым баяу қалпына келуі, оның ішінде мұнай бағасының тұрақтануы жағдайында, ішкі сұраныстың баяу қалпына келуі есебінен, инфляцияның төмендеуіне алып келуі мүмкін.	Ынталандыратын ақша-кредит саясатын жүргізу.

2-стратегиялық бағыт. Қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету

I. Банк секторының қаржылық орнықтылығын және бәсекеге қабілеттілігін арттыру

1) Реттелетін қызмет аясын дамытудың негізгі өлшемдері

Қазақстан Республикасының банк секторында 2018 жылғы 1 қаңтарда 32 екінші деңгейдегі банк, оның ішінде шетелдік қатысуы бар 13 банк жұмыс істейді. 2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша банктердің жиынтық активтерінің мөлшері 24 157,9 млрд теңге (2017 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 5,5%-ға немесе 1 398,9 млрд теңгеге азаю), 2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша – 25 556,8 млрд теңге (2016 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 7,5%-ға немесе 1 776,5 млрд теңгеге ұлғаю), 2016 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша – 23 780,3 млрд теңге (2015 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 30,4%-ға немесе 5 541,3 млрд теңгеге ұлғаю), 2015 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша – 18 239,0 млрд теңге болды (2014 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 18%-ға немесе 2 777 млрд теңгеге ұлғаю).

2018 жылғы 1 қаңтарда активтердің құрылымында ең көп үлес (жиынтық активтерден 51,4%) 13 590,5 млрд теңге (2017 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 12,4%-ға немесе 1 920,3 млрд теңгеге азаю) сомада несие портфеліне (негізгі борышқа) тиесілі, 2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша – 15 510,8 млрд теңге (2016 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 0,3%-ға немесе 42,9 млрд теңгеге азаю), 2016 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша – 15 553,7 млрд теңге (2015 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 9,7%-ға немесе 1 369,3 млрд теңгеге ұлғаю), 2015 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша – 14 184,4 млрд теңге (2014 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 6,3% немесе 836,4 млрд теңгеге ұлғаю) болды.

Жұмыс істемейтін қарыздар (90 күннен астам мерзімі өткен берешегі бар қарыздар) 2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша несие портфелінен 1 265,2 млрд теңге немесе 9,3%, 2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша – несие портфелінен 1 042,1 млрд теңге немесе 6,7%, 2016 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша – несие портфелінен 1 236,9 млрд теңге немесе 8,0%, 2015 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша – несие портфелінен 3 340,2 млрд теңге немесе 23,5% болды.

Банктердің 2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша міндеттемелері 21 128,2 млрд теңге (2017 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 7%-ға немесе 1 588 млрд теңгеге азаю) болды, банктердің жиынтық міндеттемелерінде ең көп үлес клиенттердің салымдарына тиесілі (78,9%), 2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша міндеттемелер 22 716,2 млрд теңге (2016 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 6,7%-ға немесе 1 426 млрд теңгеге ұлғаю) (76,0%), 2016 жылғы 1 қаңтарда – 21 290,2 млрд теңге (2015 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 34,1%-ға немесе 5 416,9 млрд теңгеге ұлғаю) (73,3%), 2015 жылғы 1 қаңтарда – 15 873,3 млрд теңге (2014 жылғы

1 қаңтармен салыстырғанда 18,6%-ға немесе 2 489,3 млрд теңгеге ұлғаю) (71,5%) болды.

2) Негізгі проблемаларды талдау

а) Банктердің балансында проблемалық қарыздардың үлесі жоғары деңгейде

Банк жүйесінде жұмыс істемейтін қарыздардың деңгейі төмендеуі Ұлттық Банктің 2014-2017 жылдарда қаржы жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз ету жөніндегі стратегиялық бағыттарының бірі болды. Банк жүйесінде жұмыс істемейтін кредиттердің жоғары деңгейі экономиканы кредиттеуді тежейді, банк секторының бәсекеге қабілеттілігін төмендетеді, экономикалық дамуға теріс ықпал етеді, әлемдік нарықтардағы ықтимал болашақ күйзелістер алдындағы орнықтылықты төмендетеді.

Нашар кредиттердің нақты деңгей өсуі қарыз алушылардың қаржылық жағдайы нашарлауымен ғана емес кредиттеудің жағымсыз практикасымен де (бір-бірімен байланысты тұлғаларға қарыздар беру, олардың көбі қайтарымыз болған, әлсіз кепіл саясаты) байланысты болды. Екінші жағынан, банктердің қарыздарды қайта қаржыландыру практикасы жұмыс істемейтін қарыздардың нақты деңгейінің ауқымын бұрмалады.

Елдің он ірі банкінің алтауында күрделі қаржылық проблемалар болды. Бұл банктердің үлесіне түгелдей банк жүйесінің несиелік портфелінен 50%-дан астамы және халықтың және квазимемлекеттік сектордың барлық депозитінен 47% тиесілі болды. Бұл жағдайда, Мемлекет басшысының тапсырмасына сәйкес Ұлттық Банк 2017 жылы Банк секторын қалыпқа келтіру бағдарламасын іске асыра бастады. «Казкоммерцбанк» АҚ-қа және өткен жылдары елдің экономикалық өсіміне негізгі қолдауды қамтамасыз еткен елдің бес ірі банктеріне мемлекеттік қолдау көрсетілді.

Қалыпқа келтіру шеңберінде «Казкоммерцбанк» АҚ 2017 жылы «Проблемалық кредиттер қоры» АҚ-тың ұйымнан бұрын банк («БТА Банкі» АҚ) болып табылған активтерді сатып алу есебінен банктің несиелік портфелін проблемалық қарыздардан тазартты. Бұдан кейін жүйе құраушы банкті стратегиялық инвестор сатып алып, қайта капиталдандырды. Нәтижесінде «Казкоммерцбанк» АҚ-тың кредиттік портфелі тазартылды, оның капиталы мен өтімділігі артты. Бұл проблеманың 2017 жылы реттелуі қаржы жүйесінің үздіксіз жұмыс істеп тұруын қамтамасыз ету үшін басымды мәні болды.

Қалған бес ірі банктің капиталын қолдауға Ұлттық Банк қайтарым негізінде 653,7 млрд теңге бөлді. Бұл ретте бұл банктер акционерлерінің нашар кредиттерді төмендету бойынша міндеттемелері 1,2 трлн теңгеден астам болды. Ірі банктердің капиталына қысымды төмендету олардың кредиттік белсенділігі артуына әкелді.

Банк секторының қаржылық орнықтылығын арттыру бағдарламасы шеңберіндегі іс-шаралардың нәтижесінде банк секторының капиталдануы біршама өсті. Банктердің реттеуіш меншікті капиталы 3,8 трлн теңгеге дейін

17%-ға өсті, бұл ретте, банк жүйесі бойынша капиталдың жеткіліктілігі коэффициенті (к2) 21,8% (2017 жылдың басында - 16,4%) болды.

Бұдан әрі Ұлттық Банк банктерді дағдарысқа қарсы қолдау шараларынан кейін банк секторын орнықты дамыту шараларына өтеді. Кредиттік тәуекелдерді және кредиттеудің теріс практикасын басқару үшін реттеуіш және қадағалау мандаты заңнамалық жағынан күшейтіледі, қаржы ұйымының нақты қаржылық жай-күйі туралы қадағалау уәжін пайдалану және актив және пассив операцияларын шектеуге дейінгі барабар шараларды алдын ала қабылдау мүмкіндігімен қаржы ұйымдарын тәуекелге бағдарланған қадағалау қағидаттарына өту жүзеге асырылады.

Кредиттік портфель бойынша бастапқы деректердің сапасы мен толықтығына талаптарды арттыру, кредиттік портфельдің сапасын бағалау әдісін, сондай-ақ кредиттеудің өсуін және банк жүйесі активінің сапасын тиісті бағалау үшін банктерді толыққанды деректерді ұсыну мәселелерін қозғайтын нормативтік құқықтық актілерді жетілдіру бойынша жұмыс жалғасады. Активтер сапасының проблемасын шешу үшін BCBS 239 (Basel Committee on Banking Supervision's standard number 239) стандартын енгізу мүмкіндігі, банктерде ақпараттық жүйелерді одан әрі дамыту, есептіліктің сапасын арттыру, төлем жасауға қабілетсіз банктерді анықтау, қалыпқа келтіру және реттеу тетіктерінің әлеуетін кеңейту көзделеді.

б) Қолжетімді ұзақ мерзімді қорландырудың болмауы аясында шетел валютасындағы депозиттік базаның шоғырлануы.

Банк секторын қорландырудың негізгі көзі клиенттердің салымдары болып қалып отыр (2018 жылғы 1 қаңтарда клиенттердің банктердің міндеттемелері құрылымындағы үлесі 79%, 2016 жылдың қорытындылары бойынша – 76% болды). Бұл ретте экономиканың теңгемен кредиттік ресурстарға қажеттілігі жағдайларында клиенттер салымының валюталар, өтеуге дейінгі мерзімдер және қаражатты тарту көздері бойынша жоғары шоғырлануы банктерге қарыз қаражатына қалыптасқан сұранысты толық көлемде қанағаттандыруға мүмкіндік бермейді.

Жалпы алғанда, Ұлттық Банктің ұлттық валютаға сенімді қалыпқа келтіру және теңгемен депозиттердің тартымдылығын арттыру жөніндегі шаралары клиенттердің салымдарын (2017 жылы клиенттердің шетел валютасындағы салымдарының үлесі барлық салымдардан 53,8%-дан 47,6%-ға дейін төмендеді) долларсыздандыруға оң әсер етуін жалғастырды. Нәтижесінде 2018 жылғы 1 қаңтарда теңгемен депозиттердің үлесі 52%-ға дейін өсті. Осыған қарамастан, айырбастау бағамы бұдан әрі қалыптасуы бойынша белгісіздік сақталуы кезінде клиенттерге бағам бойынша құбылмалылықтың әсері де сақталады.

Оған қоса, теңгемен салымдардың тартымдылығын сақтау үшін мөлшерлемелерді жоғары деңгейде ұстап тұру біршама пайыздық шығыстармен байланысты, банктер оларды өздерінің қарыз алушыларына жүктейді.

Ұзақ мерзімді қорландырудың болмауы да (2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша клиенттер салымдарының 74,7%-ы бір жылдан кем мерзімге, 2017 жылғы 1 қаңтарда – 69,4%-ы орналастырылған) кредиттеуге, әсіресе инвестициялық жобаларға тежеуіш әсер етеді. Бұл факт шектеліп қалған ипотекалық кредиттеуге теріс әсер етті, сондай-ақ банктердің жоғары маржалық қысқа мерзімді кредиттеу жағына қайта ауысуын ынталандырды.

Экономиканы дамыту шеңберінде тартылған ұлттық холдингтердің қаражаты, сондай-ақ Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының (бұдан әрі – БЖЗҚ) қаражаты банк секторын қаржыландырудың ұзақ мерзімді көзі болуын жалғастыруда. Банктер қаражат тартудың балама көздері болмаған жағдайда көбінесе мемлекеттік сектордың қаражатына, оларға қатысты қысқа позицияны ұстана отырып, сенеді.

в) Банк секторының капитал базасының тәуекелдерге ұшырауға қатысты төменгі деңгейі.

Дамып келе жатқан ықпалдасу процестеріне, Қазақстан Республикасының Дүниежүзілік Сауда Ұйымына (ДСҰ) кіруіне байланысты шетелдік банктердің елдің аумағындағы филиалдарының бұдан былайғы қызметімен жергілікті банктердің жергілікті және халықаралық деңгейлерде бәсекеге қабілеттігін арттыру қажеттілігі бар. Банктердің күйзеліс кезеңдерде орнықтылықты сақтау үшін қажетті талаптарға сәйкес келмеуін анықтаған соңғы қаржы дағдарысының әлемдік экономикаға ықпалынан сабақ алу мәселесі маңыздылығын жойған жоқ. Осыған орайда, 2015 жылғы 1 қаңтардан бастап банк секторының бәсекеге қабілеттілігін және қаржылық күйзелістерге орнықтылығын арттыру мақсатында Ұлттық Банк әлемдік практикада, әсіресе Еуропалық одақ елдерінде белсенді түрде енгізіліп отырған Банктерді қадағалау жөніндегі Базель комитетінің халықаралық стандарттарына өту процесін белгіледі.

Капиталдың ең төменгі стандарттарына қатысты Базель 3 талаптарын енгізу банктердің капиталына қойылатын сандық және сапалы талаптарды кезең-кезеңмен күшейтуді білдіреді. Меншікті капиталдың жеткіліктілігіне қойылатын негізгі талаптар мына: негізгі капитал – 2015-2016 жылдардағы банк активтерінің тәуекел дәрежесін ескере отырып алынған 5,0%-дан 2017 жылы 5,5%-ға дейінгі, бірінші деңгейдегі капитал – 2015-2016 жылдардағы 6,0%-дан 2017 жылы 6,5%-ға дейінгі, жалпы капитал – 2015-2016 жылдардағы 7,5%-дан 2017 жылы 8%-ға дейінгі коэффициенттермен сипатталады. Базель 3 сәйкес капитал буферлеріне талаптар да енгізілді: консервациялық буфер 2015-2016 жылдардағы 1%-дан (жүйе құраушы банктер үшін 2%) 2017 жылы 2%-ға дейін (жүйе құраушы банктер үшін 3%) ұлғаяды, сондай-ақ жүйелік буферге талаптар 1%-дық деңгейде белгіленді. Сол сияқты, шамадан тыс реттеу банк секторының тиімділігіне теріс ықпал етуі мүмкін, ол банк секторының қаржылық делдал ретіндегі рөлі төмендеуіне әкеп соғады. Тәуекелдерді саралауға әртараптандырылған тәсілдің қажеттілігін және банк секторындағы жүйелік тәуекелдерді төмендетуді ескере отырып, банктердің

тәуекел деңгейі жоғары операциялары бойынша меншікті капиталға жоғары талаптар енгізіледі. Қаржылық тұрақтылыққа қауіп төндіретін тәуекелдердің шоғырлануы ұлғайған кезде банктің меншікті капиталының ең төменгі жеткіліктілігіне қосымша капиталды немесе қадағалау үстемесін қалыптастыру бойынша талаптар енгізілді. Сонымен қатар, шағын және орта бизнес субъектілерін дамытуды ынталандыру, тұрғын үйге қолжетімділікті қамтамасыз ету үшін ипотекалық қарыздар, шағын және орта бизнес субъектілеріне берілетін қарыздар, сондай-ақ Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары (ХҚЕС) бойынша резервтермен жабылған қарыздар бойынша меншікті капиталдың жеткіліктілігіне талаптар төмендетілді.

3) Тәуекелдерді басқару

Мақсатқа қол жеткізуге әсер ететін тәуекелдердің атауы	Тәуекелдерді басқару жөніндегі іс-шаралар
1	2
Әлемдік тауар нарықтарындағы тұрақсыз баға жағдайы	<p>1) Банк секторының тәуекелдерін анықтау және бағалау және стрес-тестілеудің нәтижелері бойынша тиісті қадағалау шараларын қабылдау мақсатында банк секторы субъектілеріне стрес-тестілеу жүргізу.</p> <p>2) Банк секторының тәуекелдерін барынша азайту және екінші деңгейдегі банктердің орнықтылығын арттыру мақсатында тәуекелге бағдарланған қадағалауды және пруденциялық реттеуді жетілдіру.</p>
ДСҰ-ға кіруге байланысты шетелдік қаржы институттарының отандық қаржы нарығынан қазақстандық қатысушыларды ығыстыруы.	Қаржы нарығына қолжетімділікті ырықтандыру шеңберінде тәуекелдерге сәйкес келетін және барабар реттеушілік ортаны құру.
Кредиттік тәуекел. Шетел валютасында номинирленген активтердің жұмыс істемейтін кредиттердің деңгейіне ықпалы	Пруденциялық реттеудің тиімділігін арттыру мақсатында тиісті валюталық түсімі жоқ қарыз алушыларға шетел валютасындағы қарыздар бойынша меншікті капиталына жоғары талаптар белгілеу.

Қорландыру тәуекелі. Клиенттердің шетел валютасындағы салымдарының өсуі	Теңгедегі құралдардың тартымдылығын арттыру бойынша шаралар қабылдау: корпоративтік бағалы қағаздар нарығын дамыту, институционалдық инвесторлардың мүмкіндіктерін кеңейту, теңгедегі қаржы құралдарымен биржалық сауданы ынталандыру.
Банктердің қаржылық тұрақтылығы нашарлауы	1) Екінші деңгейдегі банктерді пруденциялық реттеуді жетілдіру 2) Банктер заңнаманың талаптарын қамтамасыз етуі мақсатында қадағалау рәсімдерін іске асыру 3) Жұмыс істемейтін қарыздарды төмендетуді ынталандыру жөніндегі шараларды іске асыру

II. Қаржылық тұрақтылықты арттыру және сақтандыру нарығының бұдан әрі дамуы үшін қажетті жағдайлар жасау

1) Реттелетін сала немесе қызмет аясын дамытудың негізгі өлшемдері

2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша еліміздің қаржы нарығында 32 сақтандыру ұйымы, 15 сақтандыру брокері және 59 актуарий, 2017 жылғы 1 қаңтарда 32 сақтандыру ұйымы, 15 сақтандыру брокері және 59 актуарий, 2016 жылғы 1 қаңтарда 33 сақтандыру ұйымы, 15 сақтандыру брокері және 61 актуарий қызметін жүзеге асырады. Сақтандыру нарығының аталған субъектілерінің саны 2015 жылғы 1 қаңтарда 34 сақтандыру ұйымы, 15 сақтандыру брокері, 71 актуарий болды.

Сақтандыру секторының активтері 2018 жылғы 1 қаңтарда 925,3 млрд. теңге (2017 жылдың басынан бастап 8,0%-ға немесе 68,7 млрд. теңгеге ұлғаю), 2017 жылғы 1 қаңтарда – 856,5 млрд. теңге (2016 жылдың басынан бастап 3,7%-ға немесе 30,6 млрд. теңгеге ұлғаю), 2016 жылғы 1 қаңтарда – 826,0 млрд. теңге (2015 жылдың басынан бастап 34,8%-ға немесе 213,4 млрд. теңгеге ұлғаю) және 2015 жылғы 1 қаңтарда 612,6 млрд. теңге (2014 жылдың басынан бастап 17,1%-ға немесе 89,3 млрд. теңгеге ұлғаю) болды.

Сақтандыру секторының меншікті капиталы 2018 жылғы 1 қаңтарда 411,7 млрд. теңге (2017 жылдың басынан бастап 2,4%-ға немесе 9,7 млрд. теңгеге ұлғаю), 2017 жылғы 1 қаңтарда – 402,0 млрд. теңге (2016 жылдың басынан бастап 1,0%-ға немесе 4,2 млрд. теңгеге азаю) 2016 жылғы 1 қаңтарда – 406,2 млрд. теңге (2015 жылдың басынан бастап 41,5%-ға немесе 119,2 млрд. теңгеге ұлғаю) және 2015 жылғы 1 қаңтарда 287,0 млрд. теңге (2014 жылдың басынан бастап 12,9%-ға немесе 32,7 млрд. теңгеге ұлғаю) болды.

Міндеттемелер сомасы 2018 жылғы 1 қаңтарда 513,6 млрд. теңге (2017 жылдың басынан бастап 13,0%-ға немесе 59,0 млрд. теңгеге ұлғаю), 2017 жылғы 1 қаңтарда – 454,6 млрд. теңге (2016 жылдың басынан бастап 8,3%-ға немесе 34,7 млрд. теңгеге ұлғаю) 2016 жылғы 1 қаңтарда – 419,9 млрд. теңге (2015 жылдың басынан бастап 28,9%-ға немесе 94,2 млрд. теңгеге ұлғаю) және 2015 жылғы 1 қаңтарда 325,7 млрд. теңге (2014 жылдың басынан бастап 21,1%-ға немесе 56,7 млрд. теңгеге ұлғаю) болды.

Міндеттемелердің негізгі үлесін сақтандыру резервтері құрайды (2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша сақтандыру резервтерінің үлесі міндеттемелердің 89,7%-ын құрады). Сақтандыру резервтерінің сомасы 2017 жылғы 1 қаңтардағы, 2016 жылғы 1 қаңтардағы және 2015 жылғы 1 қаңтардағы тиісінше 412,7 млрд. теңгеге, 377,5 млрд. теңгеге және 298,1 млрд. теңгеге қарағанда, 2018 жылғы 1 қаңтарда 460,6 млрд. теңге болды. Сақтандыру резервтерінің өсуі 2015 жылы – 26,6%, 2016 жылы – 9,3%, 2017 жылы – 11,6% болды.

2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша тікелей сақтандыру шарттары бойынша сақтандыру сыйлықақыларының көлемі 332,0 млрд. теңге (2017 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 2,7%-ға өсу) болды, 2017 жылғы 1 қаңтарда – 323,2 млрд. теңге (2016 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 22,7%-ға өсу), 2016 жылғы 1 қаңтарда – 63,3 млрд. теңге (2015 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 11,4%-ға азаю), 2015 жылғы 1 қаңтарға – 236,4 млрд. теңге (2014 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 6,6%-ға азаю) болды.

Міндетті сақтандыру сыныбы бойынша сақтандыру сыйлықақыларының көлемі 2018 жылғы 1 қаңтарда 81,4 млрд. теңге (жыл басымен салыстырғанда 5,0%-ға ұлғаю), 2017 жылғы 1 қаңтарда 77,5 млрд. теңге (жыл басымен салыстырғанда 21,1%-ға ұлғаю), 2016 жылғы 1 қаңтарда 64,0 млрд. теңге (жыл басымен салыстырғанда 10,3%-ға ұлғаю), 2015 жылғы 1 қаңтарда 58,0 млрд. теңге (2014 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 9,2%-ға ұлғаю) болды.

Ерікті жеке сақтандыру бойынша сақтандыру сыйлықақыларының көлемі 2018 жылғы 1 қаңтарда 97,5 млрд. теңге (жыл басымен салыстырғанда 16,3%-ға ұлғаю), 2017 жылғы 1 қаңтарда 83,8 млрд. теңге (жыл басымен салыстырғанда 4,2%-ға ұлғаю), 2016 жылғы 1 қаңтарда – 80,4 млрд. теңге (жыл басынан бастап 4,1%-ға ұлғаю), 2015 жылғы 1 қаңтарда – 77,2 млрд. теңге (2014 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 16,2%-ға азаю) болды.

Ерікті мүліктік сақтандыру бойынша сақтандыру сыйлықақылардың көлемі 2018 жылғы 1 қаңтарда 153,1 млрд. теңге (жыл басымен салыстырғанда 5,4%-ға азаю), 2017 жылғы 1 қаңтарда 161,9 млрд. теңге (жыл басымен салыстырғанда 36,2%-ға ұлғаю), 2016 жылғы 1 қаңтарда – 118,9 млрд. теңге (жыл басымен салыстырғанда 17,5%-ға ұлғаю), 2015 жылғы 1 қаңтарда – 101,2 млрд. теңге (2014 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 6,2%-ға азаю) болды.

Тікелей сақтандыру шарттары бойынша сақтандыру төлемдерінің көлемі 2018 жылғы 1 қаңтарда 73,1 млрд. теңге (жыл басымен салыстырғанда 11,8%-ға ұлғаю) болды.

Сақтандыру төлемдерінің сомасы 2017 жылғы қаңтарда 82,9 млрд теңге (жыл басымен салыстырғанда 23,4%-ға өсу) болды. Сақтандыру төлемдерінің сомасы 2016 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 67,2 млрд теңге (2015 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 7,9%-ға ұлғаю) болды. 2015 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша осы көрсеткіш 62,3 млрд теңге (2014 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 19,8%-ға ұлғаю) болды.

Бұл ретте, міндетті сақтандыру бойынша сақтандыру төлемдері сомасы 2018 жылғы 1 қаңтарда 28,9 млрд теңге (жыл басымен салыстырғанда 4,3%-ға ұлғаю), 2017 жылғы 1 қаңтарда 27,7 млрд теңге (жыл басымен салыстырғанда 8,6%-ға ұлғаю), 2016 жылғы 1 қаңтарда 25,5 млрд теңге (жылдың басымен салыстырғанда 4,1%-ға азаю) және 2015 жылғы 1 қаңтарда – 26,6 млрд теңге (2014 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 33,0%-ға ұлғаю) болды.

Ерікті жеке сақтандыру бойынша сақтандыру төлемдері сомасы 2018 жылғы 1 қаңтарда 32,1 млрд теңге (жыл басымен салыстырғанда 6,3%-ға ұлғаю), 2017 жылғы 1 қаңтарда 30,2 млрд теңге (жыл басымен салыстырғанда 1,3%-ға азаю), 2016 жылғы 1 қаңтарда – 30,6 млрд теңге (жыл басымен салыстырғанда 19,1%-ға ұлғаю) және 2015 жылғы 1 қаңтарда – 25,7 млрд теңге (2014 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 12,7%-ға ұлғаю) болды.

Ерікті мүліктік сақтандыру бойынша сақтандыру төлемдерінің сомасы 2018 жылғы 1 қаңтарда 12,1 млрд теңге (жыл басымен салыстырғанда 51,8%-ға азаю), 2017 жылғы 1 қаңтарда 25,1 млрд теңге (жыл басымен салыстырғанда 126,1%-ға ұлғаю), 2016 жылғы 1 қаңтарда – 11,1 млрд теңге (жыл басынан салыстырғанда 9,9%-ға ұлғаю), 2015 жылғы 1 қаңтарда – 10,1 млрд теңге (2014 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 9,8%-ға ұлғаю) болды.

Қайта сақтандыруға берілген сақтандыру сыйлықақыларының көлемі 2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 129,7 млрд теңге немесе тікелей сақтандыру шарттары бойынша қабылданған сақтандыру сыйлықақылары көлемінің 39,1%-ы (жыл басымен салыстырғанда 1,4%-ға азаю) болды. 2017 жылғы 1 қаңтарда, 2016 жылғы 1 қаңтарда және 2015 жылғы 1 қаңтарда аталған көрсеткіштер тиісінше 131,6 млрд теңге (40,7%), 89,9 млрд теңге (34,1%) және 79,9 млрд теңге (33,8) болды. Бұл ретте тікелей сақтандыру шарттары бойынша қабылданған сақтандыру сыйлықақыларының көлемінде бейрезиденттерге қайта сақтандыруға берілген сақтандыру сыйлықақыларының үлесі айтарлықтай болып қалуда (2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша көрсеткіш 32,9%-ды, 2017 жылғы 1 қаңтарда 35,1%-ды, 2016 жылғы 1 қаңтарда - 28,6%-ды, 2015 жылғы 1 қаңтарда – 26,6%-ды құрады).

2) Негізгі проблемаларды талдау

Қазақстандық сақтандыру жүйесінде оның бұдан әрі дамуына теріс әсер ететін бірқатар проблемалар бар. Мыналар негізгі проблемалар болып табылады:

- сақтандыру ұйымдарын капиталдандырудың ағымдағы деңгейі жеке ұстап тұру мүмкіндігін шектейді, нәтижесінде Қазақстан Республикасының бейрезидент қайта сақтандырушыларына берілетін сақтандыру

сыйлықақыларының жоғары үлесіне әкеледі. Бұл ретте бейрезидент қайта сақтандыру ұйымдарынан өтемақы шамалы болып табылады. Қайта сақтандыру арналары бойынша Қазақстаннан тыс ақша қаражатының айтарлықтай әкетілуі орын алады;

- тиімсіз қайта сақтандыру, қайта сақтандыру сақтандыру тәуекелдерінен қорғау құралы ретінде емес, басқа мақсаттарда, оның ішінде сақтандыру резервтерін төмендету, пруденциялық талаптар үшін, сондай-ақ активтерді шығару және салықтық оңтайландыру мақсатында пайдаланылады. Қайта сақтандыру сақтандыру ұйымдары қызметінің өте ашық емес бағыты болып табылады;

- сақтандыру делдалдары қызметінің ашық еместігі. Мәселен, іс жүзінде әкімшілік шығыстар арқылы комиссиялық сыйақыны жасырын төлеумен, сақтандыру өнімдері бағаларының жасырын демпингімен және комиссиялық сыйақыны сақтандыру ұйымдарының активтерін шығару құралы ретінде пайдалануға қатысты проблемалардың бар екендігі байқалды. Сақтандыру агенттеріне негізсіз жоғары комиссиялық сыйақылар төлеу толық қайта резервтемеуге және сақтандыру ұйымдарының шығындылығы коэффициенттерінің ұлғаюына апарады және соңында сақтандыру ұйымдарының қаржылық орнықтылығына әсерін тигізеді;

- міндетті сақтандырудың тиімсіз дамуы. Сақтандырудың жекелеген міндетті түрлері бойынша шығындылық, өтелетін тәуекелдерді қайталау, міндетті сақтандырумен төмен қамту, өтелетін тәуекелдерді нақты айқындамау;

- өмірді сақтандыру нарығының аздап өсуі, атап айтқанда халықтың мүдделігі төмен болуы және ұзақ мерзімді жинақтау құралдарына сенімсіздік.

Аталған проблемалар сақтандыру нарығын капиталдану және ауқымын қамтамасыз ету, сақтандыру ұйымдарының бәсекеге қабілеттілігін арттыру мақсатында сақтандыру (қайта сақтандыру) бойынша нормативтік базаны жетілдіру бойынша бірқатар шараларды заңнамалық деңгейде қабылдауды талап етеді.

Делдалдардың қызметімен байланысты проблемалар түбегейлі шешімді және сақтандыру нарығына қатысушылар сақтандыру қызметін көрсету процесінде туындайтын қазіргі кездегі «сақтандыру ұйымы – сақтандыру агенті – сақтанушы» желісінің өзара әрекет ету схемасын қайта қарауды талап етеді. Сақтандырудың барлық түрі бойынша жоғары әкімшілік шығындарды ескере отырып, сақтандыру өнімдерін сатудың үлесін, ерекше айтқанда сақтандырудың міндетті түрлері бойынша сақтандыру агенттері арқылы төмендету жөніндегі мәселе қаралады. Мәселен, сақтандырудың міндетті және ерікті түрлеріне қатысты сақтандыру полистерін электрондық сатуды енгізу шешім жолдарының бір ретінде ұсынылады, ол сақтандыру ұйымдарына әкімшілік шығыстарын оңтайландыруға және сақтандыру өнімдерінің құнын төмендетуге мүмкіндік береді.

Міндетті сақтандыру бойынша міндетті сақтандыруды реттеудің қазіргі кездегі тәсілдерін қайта қарау, оның ішінде, міндетті сақтандырудың тиімсіз

жұмыс істейтін және қайталанатын сыныптарын оңтайландыру және жою талап етіледі.

Өмірді сақтандыру мемлекеттік әлеуметтік қамтамасыз ету жүйесінің жеткіліксіздігін өтеуге, сондай-ақ азаматтардың қаржылық мүддесін қорғауға мүмкіндік беретіндіктен әлеуметтік бағытталған сала болып табылады. Азаматтық қоғамда және ел экономикасында өмірді сақтандырудың маңыздылығы мен рөлін ескере отырып, Қазақстан Республикасында өмірді сақтандыру жөніндегі шараларды, оның ішінде мемлекеттің қолдауымен шараларды қабылдау қажет.

3) Тәуекелдерді басқару

Мақсатқа қол жеткізуге әсер ететін тәуекелдердің атауы	Тәуекелдерді басқару бойынша іс-шаралар
1	2
ҚР бейрезидент қайта сақтандырушыларының қаржылық төлем жасау қабілеттілігінің нашарлауы.	1. ҚР сақтандыру ұйымдарын бақылау мен қадағалауды күшейту; 2. Қайта сақтандырушының сақтандыру резервтеріндегі үлесін қалыптастыру жөніндегі тәсілді қайта қарау; 3. ҚР бейрезиденті қайта сақтандыру ұйымдарының тізілімін жүргізу, оларға сақтандыру тәуекелдерін қайта сақтандыруға беруге тыйым салынады .
Сақтандыру ұйымдарының шығыстарын ұлғайту.	Сақтандыру шарттарын жасасу (сақтандыру шарттарын электрондық нысанда жасасу) әдістерін қайта қарау, ол, кейіннен, сақтанушылардың сақтандыру делдалдарына өтініш берместен сақтандыру шарттарын жасасу рәсімін жеңілдетуге, сондай-ақ сақтандыру ұйымдарының шығыстарын (сақтандыру полистерін сақтауға және қағаздан жасауға кететін шығыстарды) төмендетуге мүмкіндік береді.
Отандық және халықаралық қаржы нарықтарындағы жағдайдың өзгеруі салдарынан сақтандыру ұйымдарының инвестициялық позициясының нашарлауы	Сақтандыру ұйымдарының активтерін инвестициялауға және әртараптандыруға қойылатын талаптарды қайта қарау;

II. Бағалы қағаздар нарығын одан әрі дамыту үшін қажетті жағдайлар жасау

1) Қызметтің реттелетін саласын және аясын дамытудың негізгі өлшемдері

Елдің қаржы нарығында 2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 45 брокер-дилер, 10 кастодиан-банк, 21 инвестициялық портфельді басқарушы, 2 трансфер-агент, 1 қор биржасы, қаржы құралдарымен клирингтік қызметті жүзеге асыратын 1 ұйым, 1 бағалы қағаздардың орталық депозитарийі және 1 бағалы қағаздардың тіркеушісі жұмыс істейді.

1-кесте. Бағалы қағаздар нарығының кәсіби қатысушылары

	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2018
Барлығы брокерлер-дилерлер, оның ішінде:	50	47	46	45
Банктер	25	24	23	23
оның ішінде I санатты	22	21	19	19
банктік емес ұйымдар	24	23	23	22
оның ішінде I санатты	21	22	23	22
Алматы қаласы өңірлік қаржы орталығының (АӨҚО) қатысушылары	1	1	-	-
Кастодиандар	11	10	10	10
Инвестициялық портфельді басқарушылар (ИПБ)	27	23	23	21
Трансфер-агенттер	2	2	2	2
Бағалы қағаздармен саудасаттықты ұйымдастырушылар	1	1	1	1
Бағалы қағаздар нарығында (БҚН) қаржы құралдарымен мәмілелер бойынша клирингтік қызмет	1	1	1	1
Бағалы қағаздардың бірыңғай тіркеушісі	1	1	1	1
Бағалы қағаздардың орталық депозитарийі	1	1	1	1
Жиынтығы	94	86	85	82

Бағалы қағаздар нарығына кәсіби қатысушылардың жиынтық активтері 2015 жылғы 1 қаңтарда, 2016 жылғы 1 қаңтарда және 2017 жылғы 1 қаңтарда және 2018 жылғы 1 қаңтарда тиісінше 132 804 млн теңге, 129 577 млн теңге және 122 750 млн теңге және 184 996 млн теңге болды.

Меншікті капитал 2015 жылғы 1 қаңтарда 114 547 млн теңге, 2016 жылғы 1 қаңтарда 103 824 млн теңге (2015 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 10 723 млн теңгеге немесе 9,4%-ға азаю), 2017 жылғы 1 қаңтарда 89 715 млн теңге (2016 жылдың басына бері 14 109 млн теңгеге немесе 13,6%-ға азаю) және 2018 жылғы 1 қаңтарда – 112 745 млн теңге (2017 жылдың басынан бастап 23 030 млн теңгеге немесе 25,7%-ға ұлғайды) болды.

2-кесте. Бағалы қағаздар нарығының кәсіби қатысушыларының жиынтық қаржылық көрсеткіштері¹, млн. теңге

	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2018
Жиынтық активтер, оның ішінде:	132 804	129 577	122 750	184 996
брокерлер-дилерлер	2 032	3 385	1 785	12 370
ИПБ	130 048	125 634	120 026	171 686
тіркеуші	724	558	939	940
Міндеттемелер, оның ішінде:	18 257	25 753	33 035	72 251
брокерлер-дилерлер	185	623	971	935
ИПБ	18 040	25 082	32 025	71 274
тіркеуші	32	48	39	42
Капитал, оның ішінде:	114 547	103 824	89 715	112 745
брокерлер-дилерлер	1 847	2 762	814	11 435
ИПБ	112 008	100 552	88 001	100 412
тіркеуші	692	510	900	898
Жарғылық капитал, оның ішінде:	135 219	95 692	97 248	108 342
брокерлер-дилерлер	2 158	2 807	846	11 197
ИПБ	131 978	91 802	94 819	95 562
тіркеуші	1 083	1 083	1 583	1 583

Ұлттық Банк 2016 жылы пайыздық мөлшерлемелер бойынша нарықтық күтулерді қалыптастыру мақсатында тәуекелсіз кірістілік қисығын қалыптастыру бойынша жұмысты бастады, ол қор нарығы жандануына әсер етеді. Ұлттық Банк 2016 жылғы сәуірде мерзімінен бұрын ішінара сатып алу мүмкіндігімен ноттардың айналыс мерзімін 1 жылға дейін біртіндеп ұлғайтумен қысқа мерзімді ноттарды орналастыру бойынша аукциондарды өткізуді бастады. Қабылданған іс-әрекеттердің нәтижесінде ноттардың қайталама нарығында операциялардың көлемі елеулі дәрежеде өсті. Ұлттық Банк 2016 жылғы қарашада 2-5 жыл секторында тәуекелсіз кірістілік қисығын қалыптастыруға кірісті. Мәселен, 2016 жылғы 15 қарашадан бастап 2016 жылғы 20 желтоқсан аралығындағы кезеңде Ұлттық Банктің меншікті портфеліндегі 2, 3, 4 және 5 жыл өтеу мерзімі бар мемлекеттік бағалы қағаздарды сату

¹ ЕДБ есептемегендегі қаржылық көрсеткіштер жөніндегі ақпарат

бойынша аукциондар өткізілді. Осы аукциондар Қазақстанның қор биржасындағы арнайы сауда-саттық түрінде өткізілді. Өткізілген аукциондардың нәтижесінде пайыздық мөлшерлемелерді 5 жылға дейінгі мерзімде төмендету бойынша нарықтық күтулер белгіленді.

2017 жылы айналыс мерзімі 2-10 жыл МБҚ орналастыру жөніндегі мамандандырылған сауда-саттық өткізілді.

2017 жылғы тамызда Ұлттық Банктің меншікті портфелінде тұрған, өтеу мерзімдері 12, 15 және 17 жыл болатын МБҚ сату бойынша 15 аукцион өткізілді. Сатылған МБҚ көлемі номиналдық құны бойынша 14 млрд теңге болды.

Ұлттық Банктің тәуекелсіз кірістілік қисығын қалыптастыру бойынша Қаржы министрлігімен тығыз үйлестіре отырып жүргізген жұмысының нәтижесінде кірістілік барлық қисық бойы төмендеді, 2016 жылы байқалған кірістілік қиығының инверсиялық нысаны қалыпқа келуде. Пайыздық мөлшерлемелер бойынша құрылған бенчмарк қор нарығының жандануына және осылайша ұзын теңге ресурстарымен толығуға әсер етеді, ол жалпы алғанда Қазақстандағы кредиттік және іскерлік белсенділігінің өсуіне оң әсер етуі тиіс.

Ұлттық Банк шетелдік инвесторларға Clearstream халықаралық есеп айырысу жүйесі арқылы жергілікті МБҚ нарығына қолжетімділік ұсыну бойынша іс-шаралар өткізеді. Жобаны іске асыру Қазақстан заңнамасының шеңберінде Clearstream халықаралық есеп айырысу жүйесі арқылы теңгемен шығарылған МБҚ бойынша есеп айырысуға мүмкіндік береді, сол арқылы шетелдік инвесторлардың Қазақстан қор нарығына қолжетімділігін кеңейтеді, оның өтімділігін арттырады, мемлекет үшін қарыз алу құнын төмендетеді және Қазақстанның бағалы қағаздар нарығын одан әрі дамытуға оң әсер етеді.

2) Негізгі проблемаларды талдау

Ұйымдастырылған қор нарығында эмитенттердің, инвесторлардың, сондай-ақ қаржы құралдарының санының жеткіліксіз болуына қарай ішкі қор нарығы өтімділігінің төмен деңгейі Қазақстанның бағалы қағаздар нарығының дамуын тежейтін негізгі проблема болып табылады.

Отандық қор нарығының өтімділігі азаюына нарықта институционалдық сұраныстың және эмитенттердің бағалы қағаздар нарығы арқылы акционерлік және (немесе) қарыз капиталын тарту мүмкіндігінің тарылуы, сондай-ақ сауда-саттықтың көлемі қысқаруы да әсер етеді.

Осыған байланысты отандық қор нарығын жандандыру мақсатында қор нарығында инвесторлар мен эмитенттерді жандандыруды, инвесторлардың құқықтары мен мүдделерін қорғау арқылы отандық қор нарығында орын алып отырған инвестициялық процестерге олардың сенімділігін арттыруды қамтамасыз ететін тетіктерді жетілдіруге бағытталған іс-шараларды жүзеге асыруды жалғастыру жоспарланып отыр.

Сонымен қоса, Қазақстан Республикасының қаржы нарығын 2030 жылға дейін дамыту тұжырымдамасында көзделген отандық қор нарығын дамыту жөніндегі іс-шараларды іске асыру көзделіп отыр.

Ұлттық Банк Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігімен тығыз байланыста тәуекелсіз кірістіліктің қисығын құру жұмысын жалғастырды, ол нарыққа қатысушыларда бағалы қағаздарды орналастыру арқылы ұзақ мерзімді қорландыруды тарту үшін бағдарды қалыптастыруды қамтамасыз етеді және осылайша, қор нарығы жандануына ықпал етеді.

3) Тәуекелдерді басқару

Мақсатқа жетуге әсер етуі мүмкін тәуекелдердің атауы	Тәуекелдерді басқару жөніндегі іс-шаралар
1	2
Заңнаманы үйлестіргеннен кейін және Еуразиялық экономикалық одақ (бұдан әрі – ЕАЭО) туралы шартта және Қазақстанның ДСҰ кіруіне байланысты көзделген шектеулерді алып тастағаннан кейін бейрезиденттер қаржы ұйымдарының филиалдары көрсететін қаржы қызметтері енуінің ұлғаюы	Қаржы нарығына қатысушылар үшін шетел банктерінің тікелей филиалдарына, Қазақстан Республикасының бейрезиденттері сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдары және сақтандыру брокерлері үшін реттеуді енгізу арқылы теңдей жағдайлар жасау.
Отандық эмитенттердің халықаралық сауда алаңдарына, оның ішінде ЕАЭО қатысушы – елдердің сауда алаңына кетуі	Отандық қор нарығының тартымдылығын арттыру, инвестициялық базаны кеңейту және нарықтың отандық қатысушыларының бәсекеге қабілеттілігін арттыру бойынша шаралар қабылдау.
«Астана» халықаралық қаржы орталығымен (АХҚО) және Қазақстан Республикасы юрисдикциялары арасындағы реттеушілік төрелік	Реттеушілік төрелік тәуекелдерін төмендету жөніндегі алдын алу шараларын қабылдау.
Эмитенттердің бағалы қағаздардың ұйымдастырылған нарығында бағалы қағаздарды орналастыру арқылы қаражатты тартуға қызушылығының жеткіліксіз болуы	Нарыққа жаңа эмитенттер шығуын ынталандыру тетіктерін жасау және оларды қолдау жөніндегі бағдарламаларды енгізу.
Бағалы қағаздар нарығының кәсіби қатысушыларына қойылатын реттеу талаптарының қатаңдығы	Бағалы қағаздардың ұйымдастырылған нарығының қатысушыларын реттеуді ырықтандыру

Инвесторлық базаның шектеулі болуы және халықтың қор нарығына төмен тартылуы	Инвесторлық базаны брокерлердің электрондық қызметті ұсыну, бағалы қағаздармен сауда жасау ережелерін жеңілдету, инвестициялар үшін қауіпсіз ортаға кепілдік беретін, инвестициялаудың ұжымдық нысандарын құру және жұмыс істеуі және жүйені құру процестерін ырықтандыру арқылы инвесторлық базаны кеңейту.
Банктік және сақтандыру (қаржы) холдингтерінің инвестициялық саясатын шектеу	Сатып алуға рұқсат берілген қаржы құралдарының тізбесін кеңейту.
Қазақстан Республикасының қаржы нарығын 2030 жылға дейін дамыту тұжырымдамасында белгіленген бағалы қағаздар нарығын ынталандыру жөніндегі жоспарланған мақсаттар мен міндеттерді толық орындамау.	Қазақстан Республикасының қаржы нарығын 2030 жылға дейін дамыту тұжырымдамасында белгіленген бағалы қағаздар нарығын дамытуды ынталандыру мәселелерін пысықтау кезінде ведомствоаралық үйлестіруді күшейту.

I. Жинақтаушы зейнетақы жүйесін одан әрі дамытуға жағдай жасау

1) Реттелетін саланы немесе қызмет аясын дамытудың негізгі өлшемдері Бүгінгі күні «Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры» АҚ (бұдан әрі – БЖЗҚ) міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналарын және ерікті зейнетақы жарналарын тартуды жүзеге асыратын жалғыз ұйым болып табылады.

«Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» 2013 жылғы 21 маусымдағы Заңға сәйкес ерікті жинақтаушы зейнетақы қорлары сол сияқты ерікті зейнетақы жарналарын тартуға құқылы, алайда бүгінгі күні ерікті зейнетақы жарналарын тарту құқығымен инвестициялық портфельді басқару бойынша қызметті жүзеге асыру үшін лицензия алуға арналған өтініш Ұлттық Банкке келіп түскен жоқ.

Міндетті зейнетақы жарналары бойынша салымшылар (алушылар) шоттарының саны (зейнетақы жинақтарының қалдығы жоқ жеке зейнетақы шоттарын есепке алмағанда) 2017 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 51 363 бірлікке немесе 0,5%-ға ұлғайып, бұл ретте 2016 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда керісінше, 43 267 бірлікке немесе 0,5%-ға азая отырып, 2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 9 431 422 болды.

Ерікті зейнетақы жарналары бойынша салымшылар (алушылар) шоттарының саны (зейнетақы жинақтарының қалдығы жоқ жеке зейнетақы

шоттарын есепке алмағанда) 2017 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 1 044 бірлікке немесе 2,9%-ға, ал 2016 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 3 572 бірлікке немесе 9,1%-ға азая отырып, 2018 жылғы 1 қаңтарда 35 473 болды.

Міндетті кәсіптік жарналар бойынша салымшылар (алушылар) шоттарының саны (зейнетақы жинақтарының қалдығы жоқ жеке зейнетақы шоттарын есепке алмағанда) 2016 жылғы 1 қаңтарда 372 889 бірлік, 2017 жылғы 1 қаңтарда 400 427 бірлік (2016 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 7,4%-ға ұлғайды) және 2018 жылғы 1 қаңтарда 431 888 бірлік болды (2017 жылдың басынан бастап 7,9%-ға ұлғайды).

Салымшылардың (алушылардың) зейнетақы жинақтары 2018 жылғы 1 қаңтарда 7 780,7 млрд теңге болды, бұл ретте 2016 жылдың басымен салыстырғанда 1 952,5 млрд теңгеге (33,5%) ұлғайды, 2017 жылдың басымен салыстырғанда 1 095,4 млрд теңгеге (16,4%) ұлғайды.

БЖЗҚ-тан жүзеге асырылған зейнетақы төлемдерін ескере отырып, зейнетақы активтерін инвестициялаудан алынатын «таза» инвестициялық кіріс сомасы 2016 жылғы 1 қаңтарда 1 751,9 млрд теңгені, 2017 жылғы 1 қаңтарда 2 224,3 млрд теңгені (2016 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 27,0%-ға ұлғайды) және 2018 жылғы 1 қаңтарда 2 774,9 млрд теңгені құрады (2017 жылдың басынан бастап 24,8%-ға ұлғайды).

Зейнетақы төлемдері мен сақтандыру ұйымдарына аударымдар 2017 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 211,1 млрд теңгеге (25,1%) ұлғайып, 2016 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 380,8 млрд теңгеге (56,8%) ұлғая отырып, 2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 1 051,5 млрд теңге болды.

2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша зейнетақы активтерінің жиынтық көлемі 2017 жылдың басынан бастап 094,6 млрд теңгеге (14,7%) ұлғайып, 7 784,3 млрд теңге болды, 2016 жылдың басынан бастап 1 949,7 млрд теңгеге (33,4%) ұлғайды.

Сонымен қоса, 2018 жылдың басындағы жағдай бойынша инвестицияланған зейнетақы активтерінің жалпы сомасының 46,2%-ын Қазақстан Республикасының мемлекеттік бағалы қағаздары, 29,3%-ын Қазақстан Республикасы эмитенттерінің мемлекеттік емес бағалы қағаздары иеленеді, бұл тиісінше 3 598,7 млрд теңгеге және 2 280,6 млрд теңгеге тең.

2017 жылғы 1 қаңтардан бастап 2018 жылғы 1 қаңтарға дейінгі кезеңде зейнетақы активтерінің орташа айлық ұлғаюы 91,2 млрд теңгені құрады.

2) Негізгі проблемаларды талдау

Қазіргі уақытта салымшылардың зейнетақы жинақтарын басқарудың инвестициялық стратегиясын және басқарушы компанияны таңдау құқығы, сондай-ақ зейнетақы жинақтарын басқарудың тиімділігін бағалау мүмкіндігі жоқ. Ұлттық Банк зейнетақы активтерін жалғыз инвестициялық басқарушы болып табылады. Зейнетақы активтерін басқарудың қолданыстағы схемасы бірқатар жүйелік тәуекелдерді қамтиды, атап айтқанда, азаматтардың жеке жинақтарын басқару кезінде мемлекеттің мүдделер қақтығысы орын алды, зейнетақы қызметтерінің нарығындағы бәсекелестік жойылды.

Тиісті зейнетақыны қамтамасыз ету жауапкершілігі зейнетақы жүйесінің барлық субъектілерінде: мемлекетте, жұмыс берушіде және қызметкердің өзінде де болуы тиіс.

Осыған байланысты негізгі мақсаты салымшыға өзінің зейнетақы жинақтарын басқарудың инвестициялық стратегиясын және басқарушы компанияны таңдау құқығын беру болып табылатын зейнетақы активтерін басқару жүйесін реформалау жоспарланды. Ұсынылатын шараларды іске асыру азаматтардың жинақтарын басқару кезінде мемлекет мүдделерінің қақтығысын барынша азайтуға мүмкіндік береді, зейнетақы қызметтерінің нарығындағы бәсекелестікті қамтамасыз етеді және басқарушы компанияларды көбірек инвестициялық кіріс алуға ынталандыратын болады деп пайымдаймыз.

Өз кезегінде, салымшылар өзінің басқарушы компаниясы қызметінің нәтижесін оның бәсекелес компанияларының көрсеткіштерімен салыстыра отырып, олардың зейнетақы жинақтарын басқарудың тиімділігін бағалау мүмкіндігіне ие болады.

Жинақтаушы зейнетақы жүйесі шығарылып қойған бағалы қағаздардың ұйымдастырылған нарығында айналыс мүмкіндігін сақтап қана қоймай, жаңа өтімді және сенімді қаржы құралдарының пайда болуына да мұқтаж. Сонымен қоса, бұрын жинақтаушы зейнетақы қорлары болып табылған «зәкірлік» инвесторлардың қор нарығында болмауы қор нарығының өтімділігіне теріс әсер етеді.

Зейнетақы активтерін басқару жүйесінің реформасын іске асыру нәтижесінде нарықта ірі «зәкірлік» инвесторларға айналатын зейнетақы активтерін басқару жөніндегі компания арқылы институционалдық инвесторлар пайда болды. Бұл ретте, ірі инвесторлардан кейін қор нарығына қорландыруға мұқтаж эмитенттер де шығатын болады.

Сондай-ақ, зейнетақы активтерінің кірістілігін барынша ұлғайту (салымшылардың (алушылардың) әл-ауқатын арттыру салдары сияқты) және зейнетақы активтері есебінен Қазақстанның ішкі экономикасын қорландыру сияқты осындай басымдықтар арасында балансты қамтамасыз ету зейнетақы жүйесінде орын алған проблемалардың бірі болып табылады.

3) Тәуекелдерді басқару

Мақсатқа жетуге әсер етуі мүмкін тәуекелдердің атауы	Тәуекелдерді басқару бойынша іс-шаралар
1	2
Халықтың жинақтаушы зейнетақы жүйесіне сенбеуі	Жинақтаушы зейнетақы жүйесінің өзекті мәселелері бойынша халық арасында жан-жақты ақпараттық-түсіндіру жұмысын жүргізу.
Зейнетақы активтерін инвестициялауға арналған	Эмитенттердің қор нарығына шығуын ынталандыруға, инвесторлардың, оның

негізгі алаң ретінде отандық қор нарығының төмен өтімділігі	ішінде шетелдік инвесторлардың отандық қор нарығына шығуын жеңілдетуге бағытталған шараларды қабылдау. Квазимемлекеттік сектор компанияларының «Қазақстанның қор биржасы» АҚ-тың сауда алаңына шығуы бойынша «Халықтық IPO» бағдарламасын жаңарту.
---	---

II. Тиімді валюталық реттеуді және валюталық бақылауды қамтамасыз ету

1) Реттелетін саланы немесе қызмет аясын дамытудың негізгі өлшемдері

1. Қазақстанда капиталдың еркін ауысуына қандай да бір шектеулер болмайтын және елде коммерциялық қызметті жүзеге асыруға кедергі келтірмейтін ырықтандырылған валюталық режим қолданылуда. Ағымдағы жағдайларда Қазақстандағы валюталық реттеудің негізгі міндеті сыртқы экономикалық конъюнктура мен елдің валюта нарығындағы ахуал күрт өзгерген жағдайда барабар шешімдер қабылдау және жедел ден қою мақсатында валюталық операциялар мен капитал ағындары жөніндегі ақпараттық базаны қамтамасыз ету болып табылады. Статистикалық мониторинг базасы капитал қозғалысының ірі операциялары үшін тіркеудің және хабарлаудың қолданыстағы режимдері, сондай-ақ экспорттық-импорттық мәмілелер бойынша валютаны репатриациялау талаптары негізінде қалыптасады.

Төлем балансы, халықаралық инвестициялық позиция мен сыртқы борыш бойынша статистикалық және талдамалық ақпаратты қалыптастыру мақсатында тіркеу және хабарлау режимдері мыналарды:

1) Қазақстан Республикасына баламасы 500 мың АҚШ долларынан асатын сомаға капиталдың (мүліктің, ақшалай қаражаттың) келіп түсуін;

2) Қазақстан Республикасынан баламасы 100 мың АҚШ долларынан асатын сомаға капиталдың (ақшалай қаражаттың, мүліктің берілуі) аударылуын көздейтін капитал қозғалысының ірі операцияларын есепке алады.

Ішкі валюта нарығында валюта ұсынысын қамтамасыз ету мақсатында сыртқы сауда келісімшартының талаптарында айқындалатын мерзімде валютаны репатриациялау талабы көзделді. Репатриациялау талабының орындалуын бақылау сыртқы сауда мәмілелеріне қатысушы резидентке қызмет көрсететін коммерциялық банктегі сыртқы сауда келісімшартын есептік тіркеу арқылы сомасы баламасында 50 мың АҚШ долларынан асатын сыртқы сауда мәмілелері бойынша жүзеге асырылады.

Капиталдың еркін қозғалысы үшін жағдай жасау бойынша Қазақстанда өткізіліп жатқан шаралар Еуразиялық экономикалық одаққа қатысушы

мемлекеттерде макроэкономикалық және саяси тұрақтылық орын алған кезде орнықты экономикалық өсуге қол жеткізуге және елдің экономикалық қауіпсіздігін қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін болады.

Орын алып отырған сыртқы күйзеліс тәуекелдерін ескере отырып, заңнамада елдің экономикалық қауіпсіздігі мен оның қаржы жүйесінің тұрақтылығына төнген қауіп-қатерге жедел ден қою тетігі көзделген. Егер ахуалды экономикалық саясаттың басқа шараларымен шешуге болмаса, арнайы валюталық режим шеңберінде жекелеген валюталық шектеулерді қысқа мерзімде енгізу мүмкіндігі көзделген. Арнайы валюталық режимді Президент Үкіметпен және Ұлттық Банкпен бірлескен консультациялардан кейін бір жылдан аспайтын мерзімге енгізуі мүмкін. Осы уақытқа дейін Қазақстан Республикасы мұндай қорғаныш тетігін қолданған жоқ.

2. Валюталық құндылықтарды пайдалануға байланысты қызметті лицензиялау саласында қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыруға лицензия алу қажеттілігі туралы талап сақталды.

Қазіргі уақытта Қазақстанда валюталарды айырбастаудың ұйымдастырылған нарығында жеке тұлғалардың қолма-қол шетел валютасына сұранысын қанағаттандыратын банктік, сол сияқты банктік емес айырбастау пункттерінің (уәкілетті ұйымдардың) тармақталған желісі жұмыс істейді.

Ұлттық Банк уәкілетті ұйымдардың қызметін реттеу шеңберінде 2017 жылы (1) уәкілетті ұйымдар қызметінің ашықтылығын арттыру (2) олардың жарғылық капиталының мөлшеріне қойылатын талаптарды арттыру (3) уәкілетті ұйымдардың операцияларына бақылауды және мониторингті тұрақты жүзеге асыру (4) «Валюталық реттеу және валюталық бақылау туралы» Заң жобасы деңгейінде ҚРҰБ шығарған құймадағы тазартылған алтынды сату құқығын енгізу арқылы олар көрсететін қызметтің аясын кеңейту бойынша жұмыс жүргізді.

Ұлттық Банк қабылдайтын шаралар қолма-қол шетел валютасы нарығындағы алыпсатарлық операцияларын болдырмауға, қаржылық қызметтерді тұтынушылардың мүдделерін қорғауға мүмкіндік береді.

2011-2017 жылдар аралығында Қазақстан бойынша банктік және банктік емес айырбастау пункттерінің (бұдан әрі – АП) жалпы саны айтарлықтай өзгерген жоқ, бұл ретте банктік емес айырбастау пункттерінің үлесі алдыңғы кезеңдегідей шамамен 30% (3011 АП, олардың ішінде 974 банктік емес) болды.

2) Негізгі проблемаларды талдау

1. Жаһандану және Еуразиялық экономикалық одақ кеңістігінде интеграциялық процестерді күшейту, сондай-ақ Қазақстанның Дүниежүзілік сауда ұйымына кіруі жағдайларында қол жеткізілген халықаралық уағдаластықтарды ескере отырып қолданыстағы валюталық заңнаманы бейімдеу қажет.

Осыған қарамастан, валюталық реттеу және валюталық бақылау тәсілдерін қайта қарау валюталық реттеудің негізгі мақсаттарына зиян

келтірместен, яғни капиталдың еркін қозғалысы осы саладағы ахуалды барабар бағалау мүмкіндігін жоғалтуға айналмайтындай етіп жүзеге асырылуы тиіс. Осылайша, валюталық реттеуді және бақылауды тиімді жүзеге асыру мақсатында валюталық операциялар мен капитал ағындары бойынша толық және дәйекті ақпарат алу үшін статистикалық мониторинг жүйесін жетілдіру талап етіледі.

2. ЕАЭО-ға қатысушы мемлекеттерде айырбастау операцияларын ұйымдастыру бойынша қызметті банктер жүзеге асырады, бұл қызметтің айқындылығын және бақылаудың тиімділігін, оның ішінде қылмыстық жолмен алынған кірісті жылыстатуға және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл (КЖ/ТҚК) саласында бақылаудың тиімділігін қажетті деңгейде қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Қазақстанда валютаны айырбастау бойынша қызметтерді банктермен қатар уәкілетті ұйымдардың көрсететінін ескерсек, мұндай банктік емес ұйымдарға қатысты реттеу мен бақылау жүйелерін одан әрі жетілдіру қажет.

3) Тәуекелдерді басқару

Мақсатқа қолжеткізуге ықпал етуі мүмкін тәуекелдердің атауы	Тәуекелдерді басқару бойынша іс-шаралар
1	2
Елдің экономикалық қауіпсіздігіне қауіп төндіретін сыртқы факторлардың нашарлауы (валюта нарығының тұрақсыздануы, алтынвалюта резервтерінің таусылу тәуекелі)	«Валюталық реттеу және валюталық бақылау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 32-бабында көзделген жедел ден қою шараларын іске асыру.
ЕАЭО-ға қатысушы мемлекеттердегі макроэкономикалық және саяси тұрақсыздық. ЕАЭО-ға қатысушы мемлекеттер үйлестірілмеген валюталық реттеу шараларын қабылдаған жағдайда капитал ағындары үшін жағдай жасайтын реттеушілік төрелік тәуекелі.	ЕАЭО-ның нормативтік құқықтық базасын әзірлеуге қатысу арқылы валюталық реттеу саласындағы тәсілдерді келісу қағидаттарын іске асыру «Валюталық реттеу және валюталық бақылау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 32-бабында көзделген жедел ден қою шараларын іске асыру.
Капиталдың мобильдігіне әсер ететін шаралар бөлігінде мемлекеттік органдар іс-әрекеттерінің үйлестірілмеуі	Нормативтік базаны әзірлеу кезінде ведомстволарлық үйлестіруді күшейту, капиталдың мобильдігіне ықпал ететін шаралар бойынша келісілген шешімдерді қабылдау

III. Қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғаудың тиісті деңгейін қамтамасыз ету

1) Реттелетін саланы немесе қызмет саласын дамытудың негізгі өлшемдері

Қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтары мен мүдделерін қорғау:

- қаржылық қызметтерді тұтынушылардың және микроқаржы ұйымдарының қызметтерін тұтынушылардың (бұдан әрі – қаржылық қызметтерді тұтынушылар) құқықтарын және заңды мүдделерін қорғаудың тиісті деңгейін қамтамасыз ету;

- қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау деңгейін арттыру;

- қаржылық қызметтерді тұтынушылардың қаржылық сауаттылығын арттыру арқылы жүзеге асырылады.

2014 жылдан бастап уәкілетті органға қаржы қызметтерін тұтынушылардан келіп түскен өтініштер санының артуы байқалады. Мәселен, 2014 жылы 7 973 өтініш, 2015 жылы – 10 864 өтініш, 2016 жылы – 13 020 өтініш, 2017 жылы – 13 100 өтініш түсті, оның ішінде өтініштердің айтарлықтай үлесі банк секторына – 77,5% тиесілі.

2) Негізгі проблемаларды талдау

Өтініштер санының артуы қарыз алушылардың төлем қабілеттілігі деңгейінің төмендеуіне, шетел валютасында берілген қарыздар (ипотекалық кредиттеу) бойынша борыштық жүктеменің өсуіне, тұтынушылардың қаржылық сауаттылық деңгейінің төмен болуына және қаржы ұйымдарының клиенттерге қаржы өнімдерінің талаптарын түсіндіру бойынша міндеттемелеріне тиісінше қарамауына байланысты болды.

3) Тәуекелдерді басқару

Мақсатқа жетуге әсер етуі мүмкін тәуекелдердің атауы	Тәуекелдерді басқару бойынша іс-шаралар
1	2
Мұнайдың әлемдік нарықтағы баға ахуалының тұрақсыздығы, ұлттық валютаның құнсыздануы, экономиканың даму қарқынының төмендеуі, жұмыссыздықтың өсуі, қарыз алушылардың, оның ішінде валютамен қарыз алушылар жағдайының одан әрі шиеленісуіне, олардың қызмет көрсету және қарыздарды өтеу мүмкіндіктерінің төмендеуіне әкеліп соғуы мүмкін.	Қарыз алушылардың проблемаларын, оның ішінде Ипотекалық тұрғын үй қарыздарын (ипотекалық қарыздарды) қайта қаржыландыру бағдарламасын одан әрі іске асыру арқылы шешу жөніндегі іс-шаралар кешенін жүзеге асыру

VII. Төлем жүйелерінің жұмыс істеуін қамтамасыз ету

1) Реттелетін саланы немесе қызмет саласын дамытудың негізгі өлшемдері

Елдегі төлем жүйелерінің тұрақты жұмыс істеуі барлық қаржы салаларын қолдауды және дамуын қамтамасыз етеді. Банкаралық ақша аудару жүйесі және Банкаралық клиринг жүйесі ұлттық ауқымдағы негізгі төлем жүйелері болып табылады, оларды Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі басқарады және олар арқылы елде шаруашылық субъектілерінің және мемлекеттік сектордың төлемдерінің негізгі көлемі жүргізілді. Аталған төлем жүйелері жоғары деңгейдегі қауіпсіздікпен және жұмыстың үздіксіздігімен сипатталады, қатысушылардың қажеттіліктерін қанағаттандырады және халықаралық стандарттарға сәйкес келеді.

Тұтастай алғанда, 2017 жылы Банкаралық ақша аудару жүйесі (бұдан әрі – БААЖ) және Банкаралық клиринг жүйесі (бұдан әрі – БКЖ) арқылы өткізілген төлемдердің жалпы көлемі 850,6 трлн теңге сомаға 36,6 млн. транзакция болды, оның ішінде елдің жүйелік маңызы бар төлем жүйесі БААЖ-да 844,1 трлн теңге жүргізілді немесе төлемдердің жалпы көлемінен 99,2 % болды (2016 жылы төлем жүйелері арқылы жүргізілетін төлемдер көлемі 590,7 трлн теңге сомаға 35,3 млн транзакция, 2015 жылы – 232,0 трлн теңге сомаға 35,2 млн транзакция, 2014 жылы – 202,6 трлн теңге сомаға 34,7 млн транзакция болды).

2016 жылмен салыстырғанда төлем жүйелеріндегі төлемдер саны 3,5%-ға (1 247,5 мың транзакция) ұлғайды, төлемдер сомасы 44,0%-ға (259,9 трлн теңге) өсті.

Орташа есеппен алғанда бір күн ішінде аталған төлем жүйелері арқылы 2017 жылы 3 471,8 трлн теңге сомаға 149,2 мың транзакция (2016 жылы - 2 411,0 млрд. теңге сомаға 144,1 мың транзакция, 2015 жылы - 946,9 млрд теңге сомаға 143,6 мың транзакция, 2014 жылы - 826,9 млрд теңге сомаға 141,5 мың транзакция) жүргізілді.

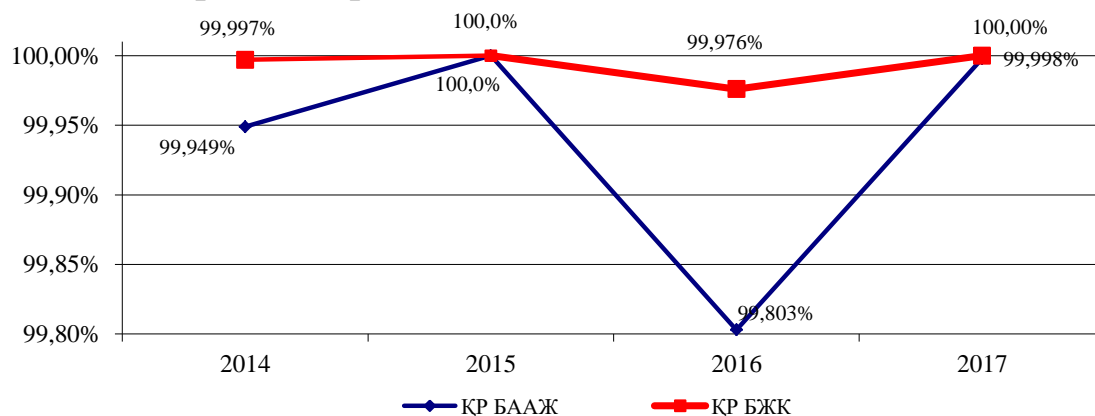
Ұлттық Банк тұрақты негізде төлем жүйелері жұмысының үздіксіздігі мониторингін жүргізіп отырады, резервтік орталықты «әскери» режимде ұстап тұру үшін төлем жүйелерін резервтік орталықтың бағдарламалық-техникалық кешеніне ауыстыру бойынша жұмыстар кезең-кезеңмен жүргізіледі.

2017 жылы үшін жұмыс қабілетінің коэффициенті² БААЖ 99,99% және БЖК – 100,00% (2016 жылы көрсетілген көрсеткіштер БААЖ бойынша

² Төлем жүйесінің бір жылғы жұмыс қабілеттілігінің коэффициенті төлем жүйесінің нақты жұмыс уақытының (төлем жүйесі тоқтатылған уақыт кезеңін қоспағанда, төлем жүйесінің операциялық күні ашылғаннан бастап операциялық күні жабылғанға дейінгі уақыт кезеңі) жалпы жұмыс уақытына (төлем жүйесінің операциялық күні ашылғаннан бастап операциялық күні жабылғанға дейінгі уақыт кезеңі) қатынасы ретінде есептеледі. Әлемдік стандарттарға (деректерді өңдеу орталықтарын құру жөніндегі ТІА-942 стандарты) сәйкес осы көрсеткіш 90%-дан кем болмауға тиіс. Бұл ретте 99%-дан жоғары көрсеткіш елде жұмыс істейтін жүйелердің жоғары тиімділігін сипаттайды.

99,803% және БЖК бойынша – 99,976%, 2015 жылы – БААЖ және БЖК бойынша 100,00%, 2014 жылы – БААЖ бойынша 99,949% және БЖК бойынша – 99,997% болды) болды.

2014-2017 жылдардағы төлем жүйелерінің жұмыс істеу қабілеті коэффициенті өзгерісінің серпіні

2014-2017 жылдары төлем жүйелерінің нормативтік құқықтық базасын жетілдіру және бағдарламалық-техникалық инфрақұрылымын одан әрі дамыту, оның ішінде төлем жүйелерін қолданушыларға өтімділік ұсыну тетігін енгізу, төлемдер мен ақша аударымдарының трансшекаралық тетігін әзірлеу, төлем хабарламаларының басымдылығын өзгерту рәсімін жеңілдету бойынша жұмыс жалғастырылды.

Соңғы жылдары Қазақстанның төлем нарығы айтарлықтай құрылымдық өзгерістермен сипатталады. Қазақстандық банктер технологиялық жаңалықтарды белсенді түрде ендіреді және клиенттермен өзара қарым-қатынастардың цифрлық форматына өтеді.

Клиенттерге қашықтан қызмет көрсету арналарын пайдалану ішкі банктік рәсімдер мен шығыстарды оңтайландыруға, сондай-ақ клиенттер үшін түпкілікті тарифтерді төмендетуге қолайлы әсер етеді.

Бизнес банктік қоғамдастық арқылы мемлекеттік қызмет көрсетуді жетілдіру мен жеделдету, өзара іс-әрекет етудің цифрлық арналарына өту бойынша мемлекеттік міндеттерді іске асыруға белсенді түрде қатысады.

2017 жылы қазақстандық эмитенттердің төлем карточкаларын пайдалана отырып, 3,0 трлн теңге сомаға 232,0 млн қолма-қол ақшасыз транзакция жүргізілді, бұл 2016 жылмен салыстырғанда төлемдер саны бойынша 92,5%-ға, төлемдер сомасы бойынша – 88,2%-ға көп (2016 жылы 1,6 трлн теңге сомаға 120,5 млн транзакция жүргізіледі, 2015 жылы 1,0 трлн теңге сомаға 84,6 млн транзакция жүргізілді, 2014 жылы 0,989 трлн теңге сомаға 64,7 млн транзакция жүргізілді).

Бұл ретте қолма-қол ақшасыз төлемдердің үлесі 2017 жылы төлем карточкаларын пайдалана отырып операциялардың жалпы саны мен сомасынан тиісінше 49,6% және 22,1% болды.

Ағымдағы әлемдік үрдістер, клиенттердің қашықтықтағы сервистерге жоғары қызығушылығы қаржы секторын одан әрі цифрландыру бойынша белсенді жұмысты жалғастыруды қажет етеді. Электрондық ақы төлеу тәсілдерін дамыту шеңберінде Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі 2018 жылғы 7 қыркүйекте Мезеттік төлемдер жүйесі пилоттық режимде іске қосты. Сервис түрлі банктердің клиенттерінің арасында мобильдік телефон нөмірі бойынша және тәуліктің кез келген уақытында 24/7 режимінде ұлттық валютамен ақшаны лезде аударуға мүмкіндік береді. Осы жүйенің мақсаты пайдаланушылар үшін қаржы қызметтеріне қолжетімділікті қамтамасыз ету және банкаралық тосқауылдарды жою болып табылады.

Қаржы секторын цифрлық технологияларды пайдалана отырып одан әрі дамыту үшін маңызды әлеуеті бар, оның негізінде халықтың қаржы қызметтерін кедергісіз алуын, қаржы ұйымдары мен мемлекеттік органдар арасында қажетті ақпаратты жедел алмасуды қамтамасыз ететін цифрлық экожүйе құру идеясы жатуға тиіс.

Ұлттық Банк қаржылық ортада клиенттерді қашықтан сәйкестендіру тетігін әзірлейді. Осы тетікті енгізу азаматтарға, оның ішінде алыс өңірлерде тұратындарға (географиялық орналасуынан тысқары) қаржы қызметтерін аралық тәсілмен алуға мүмкіндік береді. Мұндай жобалар қаржы қызметтерін алу бойынша тосқауылдарды, оның ішінде, уақытша, географиялық тосқауылдарды жоюға себепші болады, халықтың шығасыларын қысқартады, қолма-қол ақшасыз төлемдерді одан әрі дамытуды ынталандырады.

Қаржы секторында мезеттік төлемдерді қамтамасыз ету, халықты қашықтан сәйкестендіру, ашық платформаларды енгізу үшін технологиялық платформаларды жасау цифрландырудың ауқымды трендіне сәйкес келеді, саланы тасымалдайды және қаржылық және басқа да қызметтерді бірлесіп алуды қамтамасыз етуге арналған алғышарттар жасайды.

2) Негізгі проблемаларды талдау

Жұмыстағы іркілістердің типін, сипатын, кезеңділігі мен ұзақтығын болжау мүмкіндігінің болмауы төлем жүйелерінің жұмысындағы негізгі проблема деп атап өткен жөн.

Осыған байланысты, төлем жүйелерінің жұмыс істеуін қамтамасыз ету бойынша міндеттерді орындау шеңберінде Ұлттық Банктің негізгі жұмысы клиенттердің талаптарын қанағаттандыратын және рұқсатсыз кіруден қорғайтын жүйелердің сенімді, үздіксіз және қауіпсіз жұмысына бағытталуға тиіс.

Қаржы секторының мемлекеттік ақпараттық жүйелермен және дерекқорлармен электрондық өзара іс-әрекеттерінің тиімді тетігі мен бірізге салынған стандарттарының, клиенттерді қашықтан сәйкестендірудің әмбебап

тетігінің болмауы қаржылық қатынастарды одан әрі цифрландыруға кедергі болып табылады.

3) Тәуекелдерді басқару

Мақсатқа жетуге әсер етуі мүмкін тәуекелдердің атауы	Тәуекелдерді басқару бойынша іс-шаралар
1	2
<p>Төтенше жағдайлардың, оның ішінде табиғат апаттары, төлем жүйелерінің жұмыс істеуіне қызмет көрсететін үшінші тұлғалардың жұмыс қабілеттілігінің бұзылуының (мысалы. энергиямен қамтамасыз ету және байланыс) туындауы.</p>	<p>Төтенше жағдайлар туындаған жағдайда осы тәуекелдерді «қатаң» режимде басқару мақсатында жұмыс жүргізілуі мүмкін серверлерге төлем жүйелері резервтік орталығының жұмысын қолдау Төлем жүйелерінің бағдарламалық-техникалық кешеніне кепілдік берілген энергиямен қамтамасыз етудің қосарланған жүйесі, сондай-ақ резервтік байланыс арналары кіреді. Қызметтің үздіксіздігін қамтамасыз ету шеңберінде өзге де жұмыстар жүргізу.</p>
<p>Операциялық тәуекелдер (жабдықтың істен шығуы, ақпараттық жүйелердің бас тартуы (істен шығуы), жабдықтың және ақпараттық жүйелердің тозығы жетіп ескіруі, қызметкердің қателіктері, физикалық және ақпараттық қауіпсіздіктің бұзылуы).</p>	<p>Төлем жүйелерін резервтік орталықтың бағдарламалық-техникалық кешеніне көшіру бойынша жоспарлы (тестілеу) іс-шараларын жүргізуді; жабдықтың жұмыс қабілеттілігінің тұрақты мониторингін; қызметкерлердің қажетті біліктілік деңгейін арттыруды, оны оқытуды; рұқсатсыз кіруден қорғауды; бірқатар белгіленген іс-шаралар арқылы ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз етуді; бірқатар шаралар арқылы нақты қолжетімділікті басқаруды және өзге де шараларды көздейтін шаралар кешенін қолдану (оның ішінде тәуекелдерді басқару жөніндегі ішкі құжаттар қолданылады).</p>

3-бөлім. Аяны/саланы дамытудың басым бағыттары

1-стратегиялық бағыт. Баға тұрақтылығын қамтамасыз ету

1. I. Мемлекеттің ақша-кредит саясатын әзірлеу және жүргізу. Инфляцияны нысаналы дәлізде ұстап тұру

Бұдан арғы жұмысты Ұлттық Банк Қазақстан Республикасы дамуының 2025 жылға дейінгі стратегиялық жоспарын орындау шеңберінде жүргізетін болады. Ақша-кредит саясатының негізгі басымдығы экономиканың теңгерімді өсуіне қолдау көрсету және елдің әлеуметтік қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатында 4%-дан аспайтын деңгейдегі инфляцияға біртіндеп қол жеткізу және оны кейіннен ұстап тұру болады.

Орта мерзімді мақсаттарға қол жеткізу нысаналы бағдарларды 2018 жылы 5-7%-ға дейін, 2019 жылы 4-6%-ға дейін біртіндеп төмендету арқылы қамтамасыз етілетін болады. Инфляция біртіндеп төмендеуге тиіс, оның орта мерзімді мақсатқа дейін баяулауы Үкіметтің, жергілікті басқару органдарының және Ұлттық Банктің бірлескен әрі үйлестірілген күш-жігерімен қамтамасыз етілуге тиіс. Өнімділікті ынталандыру, экономиканың өсу сапасын арттыру, ауыл шаруашылығында тиімділікті арттыру және қолдау көрсету сияқты инфляцияның құрылымдық проблемаларын шешу мақсатында инфляцияға қарсы реттеудің жиынтық кешенді шараларын қабылдау қажет.

Ұлттық Банктің негізгі күш-жігері ақша-кредит саясаты құралдарының тиімділігін арттыруға, сондай-ақ валюталық арна рөлін төмендетуге және Ұлттық Банктің пайыздық мөлшерлемелерінің рөлін күшейтуге бағытталатын болады. Пайыздық мөлшерлемелер бойынша нарықтық күтулердің индикаторы болып табылатын тәуекелсіз кірістілік қисығын қалыптастыру бойынша жұмыстар жалғасады.

Ұлттық Банктің нарықтық мөлшерлемелерді базалық мөлшерлеменің пайыздық дәлізінің шегінде ұстап тұруға бағытталған пайыздық саясаты инфляциялық күтулерді және айырбастау бағамына қатысты күтулерді неғұрлым тиімді реттеуге мүмкіндік береді, сол арқылы ақша нарығындағы құбылмалылықты шектеуге және ұзақ мерзімді пайыздық мөлшерлемелерді қалыптастыруға, шетел валютасындағы активтерге деген сұранысты және долларлану деңгейін төмендетуге ықпал етеді.

Ұлттық Банк теңгенің өзгермелі айырбастау бағамы режимін ұстанатын болады. Айырбастау бағамының айтарлықтай және тұрақсыздандыратын қысқа мерзімді ауытқулары Ұлттық Банктің өктемдігімен реттелуі мүмкін. Ұзақ мерзімді үрдіс іргелі факторлардың ықпалымен айқындалатын болады.

Ұлттық Банк коммуникациялық саясатты жақсартатын болады. Ұлттық Банктің халық пен бизнесті тұрақты түрде және уақтылы хабардар ету және түсініктемелер беру жөніндегі ақпараттық-коммуникациялық қызметі күшейтілетін болады. Транспаренттіліктің лайықты деңгейін қамтамасыз ету қазақстандықтардың Ұлттық Банкке деген сенімін арттыруға, инфляциялық және девальвациялық күтулерді төмендетуге және ақша-кредит саясатын неғұрлым тиімді жүргізуге мүмкіндік береді.

Жедел шешімдер қабылдау және өзгеріп отыратын макроэкономикалық талаптарға жауап қату мақсатында Ұлттық Банк күн сайынғы негізде алдағы жылы іске асыру жоспарланып отырған ақша-кредит саясатының бағыттары жазылған құжат әзірлейтін болады.

2-стратегиялық бағыт. Қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету

1. Банк секторының қаржылық орнықтылықты және бәсекеге қабілеттілігін арттыру

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2014 жылғы 27 тамыздағы № 954 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасының қаржы секторын дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасы шеңберінде отандық қаржы ұйымдарының бәсекеге қабілеттілігін және оның озық халықаралық стандарттар базасында экономикалық ресурстарды қайта бөлудегі тиімділігін арттыру, отандық қаржы нарығында барлық қатысушылар үшін бірдей бәсекелік талаптарды жасау Қазақстанның қаржы секторын дамытудың басым бағыты болып табылады. Бірыңғай экономикалық кеңістікке интеграциялану шеңберінде ЕАЭО қатысушы мемлекеттер қатысушы мемлекеттердің ұлттық заңнамаларын үйлестіру, тәуекелдерді және қадағалау талаптарын реттеу тәсілдерін үйлестіру, қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтары мен мүдделерін, оның ішінде халықаралық стандарттар мен ең жақсы тәжірибені ескере отырып, қорғау жөніндегі бірыңғай талаптарды келісу бөлігінде бірыңғай қаржы нарығында қызметті жүзеге асыруға жалпы әдістерді айқындау жөнінде жұмыс жүргізіп келеді.

Бюджетке жүктемесі ең төмен дәрменсіз банктердің проблемаларын шешу институттарын және өтімділікке мұқтаж дәрменді банктер үшін оны шұғыл беру институттарын дамыту қаржы тұрақтылығын қамтамасыз етудің басым бағыты болып табылады. Тетіктердің екеуі де негізінен банк активтерінің сапасы туралы дәйекті ақпараттың болуына байланысты. Қаржы ұйымдарының қаржылық есептілігінің сапасын, активтер сапасы мониторингінің балама тәсілдерін, оның ішінде барып инспекциялауды және орталықтандырылған дерекқорларды пайдалан отырып қашықтан талдауды дамытуды қамтамасыз ететін институттарды құру қажетті шарт болып табылады.

Қаржылық делдалдықтың жоғары сапасы мен тиімділігі қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету үшін қажетті шарт болып табылады. Ұлттық Банктің бұл бағыттағы жұмысы:

- реттелетін қаржы ұйымдарының қарыз алушыларды таңдау, қарыздар беру, мониторинг жүргізу, қайта құрылымдау сатысында және қарыз алушылардың дәрменсіздігін шешудің басқа сатыларында қарыздардың сапасын басқару үшін ынталандыру туғызуды;
- қаржы ұйымдары үшін қарыз алушылармен тиімді жұмыс атқару бойынша мүмкіндіктерді қамтамасыз етуді;
- аудиттің сапасын және тәуелсіз аудиторлардың бағалауларын қоса алғанда, қаржылық ақпарат сапасының мониторингін, заманауи стандарттарды

(IFRS 9), сондай-ақ оларды беру және өңдеу әдістерін (модельдеу және талдауды дамыту) қолдануды қамтамасыз ететін институттар құруды қамтиды).

Банк секторының қаржылық тұрақтылығын арттырудағы басым бағыт банктік қадағалау бойынша Базель комитетінің (Базель II/III) ұсынымдарын, соның ішінде тәуекел деңгейі жоғары және (немесе) тәуекел - менеджменті қанағаттанарлықсыз банктер үшін қадағалау үстемеақысы, сондай-ақ өтімділік мәселелері - өтімділікті өтеу коэффициенттері (LCR), таза тұрақты қорландыру (NSFR) мәселелері және меншікті капиталдың жеткіліктігі нормативтері бойынша ұсынымдарын енгізу болып табылады. Оның үстіне, тәуекелдерді басқару жүйелеріне қойылатын талаптарды және банктерді ішкі бақылауды жетілдіру бойынша жұмыс жалғасатын болады.

2. Қаржылық тұрақтылықты арттыру және сақтандыру нарығының одан әрі дамуы үшін қажетті жағдайлар жасау

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2014 жылғы 27 тамыздағы № 954 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасының қаржы секторын дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасында ықпалдасу процестерінің күшеюі аясында ұлттық қаржы нарықтарын реттеудің келісілген біріздендіру тәсілдері (Базель III, Solvency II стандарттары) әзірленуде. Қазақстан Республикасы және оның қаржы нарығы әлемдік үрдістерден тыс қалмауда. Ең үздік халықаралық тәжірибелер мен реттеу стандарттарын белсенді енгізу жүргізілуде.

Осы орайда, сақтандыру ұйымдарының орнықтылығы мен бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ету бойынша басымды бағыт «Solvency II» сақтандыру ұйымдарының төлем қабілеттілігін бағалау жүйесін енгізу болып табылады. Аталған жүйе сақтандырушылар мен қадағалап бағалау қызметінің сапалық өлшемшарттарын ескере отырып, тәуекелдің әрбір түрін өтеу үшін капиталды есептеуді жүзеге асыруды ұйғарады. Төлем қабілеттілігі мен қадағалау функцияларын қамтамасыз ету үшін меншік капиталының мөлшеріне сапалық талаптар белгіленетін болады, оларды сақтамау қаржылық сауықтырудың тиісті шараларын немесе санкцияларды қолдануға әкеледі.

Андеррайтингтің, тәуекелдерді басқарудың ішкі жүйелерін, ішкі бақылау мен зияндарды бағалауды дамыту және жақсарту бойынша шаралар қабылданатын болады.

Одан басқа, сақтандыру нарығын одан әрі дамыту үшін сақтандыру полистерін электрондық сатуды енгізу бойынша жұмыс жүргізілетін болады (Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2014 жылғы 24 желтоқсандағы № 1378 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасында көрсетілетін қызметтер саласын дамыту жөніндегі 2020 жылға дейінгі бағдарламаны іске асыру бойынша іс-шаралар жоспарының 7-міндетінің 2-тармағын орындау мақсатында). Шетелдік тәжірибеде сақтандыру өнімдерін онлайн режимінде сату оның қолжетімділігі мен ыңғайлығына байланысты кеңінен таралған.

3. Бағалы қағаздар нарығын одан әрі дамыту үшін қажетті жағдайлар жасау

Бағалы қағаздар нарығын дамытудағы басымды бағыт бағалы қағаздар шығару, бөлшек және институционалдық инвесторлар үшін инвестициялық тартымды қаржы құралдарының тізбесін кеңейту, бағалы қағаздар нарығын реттеу тәсілдерін ырықтандыру бойынша эмитенттер үшін қолайлы жағдайлар жасау арқылы оның өтімділігін арттыру болып табылады.

Қазақстан Республикасының қаржы секторын дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасында бағалы қағаздар нарығының өтімділігі мен орнықтылығын арттыру бөлігінде күйзелістерді тиімді еңсеру жүйесін қалыптастыру және бағалы қағаздар нарығында тәуекелдерді азайту және оның алдын алу бойынша шаралар көзделген, атап айтқанда:

- T+n кейінге қалдырылған есептеулер жүйесін енгізу;
- брокерлік ұйымдарды пруденциялық реттеу жүйесін қайта қарау;
- сауда-саттыққа қатысушыларға бағалы қағаздардың ұйымдасқан нарығында бағалы қағаздармен мәмілелер бойынша есептеулердің аяқталғаны мен қайтарымсыздығына кепілдік беру жүйесін енгізу және мәмілелер бойынша есептеулерді жүзеге асырмағаны үшін жауапкершілік белгілеу және басқалар.

Бағалы қағаздар нарығында жосықсыз әрекеттерге қарсы іс-қимылды қоса алғанда, бағалы қағаздар нарығында инвесторлардың құқықтары мен мүдделерінің қорғалуын қамтамасыз ету бөлігінде іс-шаралар көзделген:

- инвесторлардың брокерлік ұйымдарда ашылған жеке шоттарындағы қаржы құралдары мен ақшаларының қалдықтары мен қозғалысы туралы ақпаратқа толық және үнемі қолжетімділіктерін қамтамасыз етуге бағытталған шаралар кешенін қабылдау;
- қазақстандық инвесторларға брокерлік қызметке лицензиясы жоқ барлық субъектілер үшін FOREX нарығына рұқсат етуге арналған реттелмейтін субъектілердің қызметтер ұсынуына тыйым салуды белгілеу, сондай-ақ аталған талаптардың орындалуына мониторинг пен қадағалауды күшейту;
- инвестициялық банкинг институтын құру;
- клиенттерге қызметтер көрсету бойынша брокерлік ұйымдардың функционалын кеңейту;
- бағалы қағаздардың биржадан тыс нарығының ықпалдасқан ақпараттық жүйесін және бағалы қағаздардың биржадан тыс нарығының баға белгілеу ұйымын құру және басқалар.

Қазақстан Республикасының қаржы секторын дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасы бірнеше кезеңдерді ұйғарады, соған байланысты жоспарланған іс-шараларды іске асыру 2030 жылға дейін жүзеге асырылатын болады.

Сонымен бірге, Қазақстан Республикасының қаржылық орнықтылығы мен қаржы нарығын дамыту жөніндегі кеңестің 2016 жылғы 18 қазанда бағалы қағаздар нарығын қайта жүктеу бойынша жария еткен ұсыныстарын ескере отырып, Ұлттық Банктің шаралары бағалы қағаздар нарығын:

- баламалы биржа алаңын құру және іске қосу;
- институционалдық инвесторлардың мүмкіндіктерін кеңейту арқылы одан әрі дамыту үшін қажетті жағдайлар жасауға бағытталған.

Одан басқа, бағалы қағаздардың барлық ұстаушылары туралы бірыңғай дерекқор базасын құру, клиенттердің шығасыларын қысқарту, мәмілелерді тіркеу рәсімін жеңілдету және тіркеу уақытын қысқарту мақсатында бағалы қағаздар нарығы инфрақұрылымын оңтайландыру арқылы реттеуіш ортаны жетілдіру жоспарлануда.

Бағалы қағаздардың биржадан тыс нарығын тиімді дамыту үшін оның ашықтығы арттырылып, берілген нарықтағы айналыстағы қаржы құралдарына сұранысты күшейту бойынша шаралар қабылданады. Нарыққа қатысушыларды бағалы қағаздармен жасалған биржадан тыс мәмілелер және бағалы қағаздарға қалыптасқан бағалар туралы ақпаратпен қамтамасыз ету бойынша жұмыс жүргізіледі.

Бағалы қағаздармен сауда-саттық талаптарын жеңілдету мақсатында жаңа технологияларды енгізуді жүзеге асыру, электрондық сауда-саттықты, инвесторлардың сауда-саттыққа қашықтан қолжетімділігі жүйесін дамыту, акционерлердің жалпы жиналысында электрондық дауыс беру жүйесін құру жоспарлануда.

Бағалы қағаздар шығарылымының проспекті электрондық форматқа ауыстыру және эмитенттердің қаржылық есептілік депозитарийіне орналастыратын ақпараты негізінде автоматты түрде жаңарту арқылы бағалы қағаздар шығарумен байланысты рұқсат ету рәсімдерін одан әрі оңтайландыру жүргізіледі.

Отандық брокерлердің ДСҰ-ға мүшелігі және капиталдың халықаралық нарықтарымен ықпалдасуы жағдайында бәсекеге қабілеттілігін арттыру мақсатында инвестициялық банкингті дамыту үшін жағдайлар жасау бойынша жұмыстар жалғасуда.

Бағалы қағаздар нарығының одан әрі дамуы үшін қажет тиімді жағдайлар жасау үшін қалыпқа келтірілген тәсілден тәуекелге бағдарланған реттеуге және бағалы қағаздар нарығының субъектілерін қадағалауға көшу бойынша шаралар қабылданатын болады. Отандық қаржы нарығын дамыту бойынша жұмыс жалғастырылады.

Қорландыруға сұранысты қамтамасыз ету мақсатында эмитенттерді қолдау бағдарламаларын енгізу арқылы бағалы қағаздар нарығында қаржыландыруды тартуға жеке компанияларды ынталандыру, сондай-ақ халықтың өз жинақтарын әртүрлі бағалы қағаздарға инвестициялау мүмкіндіктері кеңейтіледі.

Сондай-ақ, ұлттық компаниялар мен квазимемлекеттік сектор компанияларын қор биржасына шығару жоспарлануда.

Одан басқа, экономикада мемлекеттің қатысуының ашықтығын және бизнестің нарықтық қағидаларға мемлекеттік қолдау процестерінің сәйкестігін арттыру үшін мемлекеттік бағдарламаларды қаржыландыру және қор нарығы құралдары арқылы мемлекеттік қолдау ұсыну үшін жағдайлар жасалды.

Бұған қосымша, брокерлік қызмет көрсету, активтерді басқару, капитал мен эмитенттер және т.б. нарығын талдауды қоса алғанда, қаржы қызметтерінің ауқымды секторын ұсынатын инвестициялық банктердің жұмыс істеуі үшін жағдайлар жасалады.

Осылармен қатар, қор нарығын белсендіру бойынша тиімді шара ретінде зейнетақы активтерін жеке басқарушы компанияларға беру болады, ол «зәкірлік» инвесторлардың толыққанды тобын құруға мүмкіндік береді.

Сондай-ақ, 2018 жылы Ұлттық Банк Үкіметпен бірлесіп, Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2018 жылғы 25 қаңтардағы № 32 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасы Үкіметінің және Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ұлттық қор нарығын дамыту жөніндегі 2018 - 2021 жылдарға арналған бірлескен іс-қимыл жоспарын қабылдады.

Жоспар іскери белсенділікті арттыруға, қаржы секторының одан әрі институционалдық дамуын, экономиканың басымды секторларын қаржыландыруға және жалпы алғанда ұзақ мерзімді экономикалық өсуге ықпал ететін тиімді және бәсекеге қабілетті бағалы қағаздар нарығын құру мақсатында жасалды.

Алға қойылған мақсатқа қол жеткізу үшін мынадай негізгі стратегиялық бағыттар бойынша міндеттер шешу көзделеді:

- 1) қор нарығының инфрақұрылымын және реттеуді жетілдіру;
- 2) қор нарығындағы сұранысты ынталандыру;
- 3) қор нарығындағы ұсыныстарды ынталандыру;
- 4) халықаралық ынтымақтастықты кеңейту.

4. Жинақтаушы зейнетақы жүйесін одан әрі дамытуға жағдай жасау

Зейнетақымен қамтамасыз саласында мемлекеттік саясатты іске асырудың негізгі басымдылықтары Қазақстан Республикасының зейнетақы жүйесін одан әрі жаңартудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасында анықталған.

Тұжырымдаманың мақсаты зейнет жасындағы азаматтардың лайықты өмір сүруі үшін зейнетақы төлемдерінің барабарлығын қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін зейнетақы жүйесін түрлендіру болып табылады.

Тұжырымдамада көзделген шаралардың бір бөлігі іске асырылған, атап айтқанда:

- 2014 жылдың басынан бастап қызметкерлердің міндетті зейнетақы жарналарына қосымша еңбек төлеу қорынан 5% мөлшерде міндетті кәсіби зейнетақы жарналары енгізілді;

- 2016 жылдан бастап үздіксіз әскери қызметті және арнайы мемлекеттік және құқық қорғау органдарындағы қызметті қоса алғанда, белгілі еңбек өтілі бар қарулы күштер құрылымының қызметкерлерін толық мемлекеттік зейнетақымен қамтамасыз етуге ауыстырылды;

- Қазақстан Республикасының зейнетақымен қамтамасыз ету туралы заңнамасына 2020 жылдан бастап зейнетақымен қамтамасыз ету жүйесінің шартты жинақтау құрауыштарын енгізуді көздейтін өзгерістер енгізілді.

Тұжырымдама көзделетін бұдан былайғы шаралар халықтың зейнетақымен қамтылуын кеңейту, ұсынылатын зейнетақы қызметтерінің сапасын арттыру, сондай-ақ ең төмен зейнетақымен қамтамасыз ету жүйесін жетілдіру мәселелерін көздейді.

Сонымен қатар, БЖЗҚ-ты Ұлттық Банктің бақылауынан шығару және зейнетақы активтерін жеке және (немесе) шетелдік басқарушы компанияларға беру бойынша Мемлекет басшысының 2015 жылғы 30 қарашадағы «Қазақстан жаңа жаһандық нақты ахуалда: өсу, реформалар, даму» атты Қазақстан халқына Жолдауын орындау мақсатында Ұлттық Банк мыналарды көздейтін жинақтау зейнетақы жүйесін реформалау бойынша ұсыныстар әзірледі:

- салымшылардың өздерінің зейнетақы салымдарын басқару процесіне қатысуы;

- жүйелі тәуекелдердің шоғырлануын төмендету және жеке зейнетақы жинақтарды басқару кезінде мемлекеттік органдардың қақтығысын шешу;

- отандық қор нарығын дамыту.

Қазіргі уақытта аталған ұсыныстар бизнес-қоғамдастықпен және Қазақстан Республикасының Үкіметімен бірлесіп талқылануда.

5. Тиімді валюталық реттеуді және валюталық бақылауды қамтамасыз ету

Валюталық реттеу және валюталық бақылау саласында Ұлттық Банк қызметінің негізгі бағытының бірі валюталық операциялар мониторингінің құрылған жүйесін жаңа экономикалық және саяси жағдайларға бейімдеу - ЕАЭО құру, Қазақстанның ДСҰ-ға кіруі, сондай-ақ сыртқы факторлардан туындайтын экономикалық тұрақсыздықтың тәуекелдерін барынша азайту болып табылады. ЕАЭО шеңберінде капитал мен жұмыс күшінің еркін қозғалысы қағидаттарын елдің ұлттық мүддесіне нұқсан келтірмей іске асыру валюталық реттеу және валюталық бақылау тәсілдерін қайта қарауды талап етеді.

Осыған байланысты, 2017 жылға арналған заң жобаларының жоспарына сәйкес «Валюталық реттеу және валюталық бақылау туралы» Қазақстан Республикасының жаңа Заңы әзірленді, ол өзгелерден басқа, Қазақстанның

Дүниежүзілік сауда ұйымына кіруіне байланысты резиденттілік қағидаттарын қайта қарауды, олардың жіктелуіне қарамастан, капитал қозғалысы операцияларының қамтылуы, сондай-ақ валюталық операциялардың мамандандырылған экономикалық аймақтарда, мысалы Астана қаласындағы Халықаралық қаржы орталығы, «Қорғас» халықаралық шекаралас ынтымақтастық орталығында сияқты жүзеге асыру тәртібін көздейді.

Шетел валютасына ішкі ұсыныс пен ішкі сұраныстың негізгі көзі резиденттердің сыртқы сауда операциялары болып табылатынын ескере отырып, валюталық бақылау шеңберінде ерекше назар бейрезиденттердің сыртқы сауда келісімшарттары бойынша ақшалай міндеттемелерін орындауына және резиденттердің бейрезиденттерден алынуы тиіс ақша қаражатының еліне репатриациялау талаптарының орындалуы мониторингіне бөлінеді.

Сыртқы сауда операциялары бойынша ақпараттың жүргізілген талдауына сәйкес экспорттық-импорттық мәмілелер бойынша есептік тіркеуге жатқызылған қолданыстағы шекті мән 50 мың АҚШ доллары баламасының деңгейінде, ол сыртқы сауда операцияларының көлемдерін ескере отырып, трансшекаралық операциялардың жеткілікті көлемін қамтамасыз етеді. Экспорттық-импорттық бақылаудың тиімділігі валюталық бақылау органдары мен агенттері арасындағы ақпаратпен алмасуды автоматтандыру және оңтайландыруды кеңейту есебінен айтарлықтай артуы мүмкін. Осы орайда, мемлекеттік кірістер органы, реттеуші мен уәкілетті банктер арасында тиімді валюталық бақылау үшін қажет деректермен автоматтандырылған ақпараттық алмасу бойынша жұмыстар тұрақты негізде жүргізіліп тұрады.

Сонымен қатар, валюталық бақылау органдары мен агенттерінің ақпараттық жүйелерінің ақпаратпен алмасу және ықпалдасуын автоматтандыру процестері экспорттық-импорттық мәмілелерді есептік тіркеуге арналған қолданыстағы шекті мәнді сақтаумен қатар, бизнеске қосымша жүктемесіз сыртқы сауда операцияларымен байланысты әлеуетті проблемалар мен тәуекелдерді қамту және тиімді анықтауды жетілдіруді қамтамасыз етуі тиіс.

Мұндай шаралар қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыру бойынша қызметті реттеу және бақылаудың тиімді жүйесін енгізуді қамтамасыз етуге мүмкіндік береді, бұл ретте субъектілер реттеушінің барлық, соның ішінде қаржы мониторингі саласында талаптарын орындауға қабілетті болады.

Бұл контексте уәкілетті ұйымдардың қызметін бақылау және қадағалау тиімділігін арттыру қажет.

6. Қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғаудың тиісті деңгейін қамтамасыз ету

Қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау саласындағы басымды бағыттар қаржылық қызметтердің қолжетімділігі,

олардың құнын төмендету, халықтың қаржы институттарына және олар ұсынатын қызметтерге деген сенімдерін арттыру бойынша шараларды қамтамасыз ету болып қалады.

Қаржы жүйесінің айтарлықтай күрделенуі, жаһандану процесінің үдеуі мен жана күрделі қаржы өнімдері мен қызметтердің пайда болуы адамдардың алдында күрделі міндеттер қояды, оларды шешуге мүмкіндіктер үнемі бола бермейді, өз кезегінде, ол азаматтар тарапынан сенімсіздік туғызады.

Көптеген елдерде азаматтың негізгі қажеттілігі мен ажырамас құқығы ретінде базалық қаржылық қызметтер қарастырылады. Азаматтардың қаржылық қызметтерге қолжетімділіктерін қамтамасыз ету халықтың өмір сүру деңгейін арттырудың маңызды факторы болып табылады. Қаржылық қолжетімділік елдің іс-әрекетке қабілетті тұрғындары қаржылық қызметтердің негізгі жиынын алуға толыққанды мүмкіндігі болатын қаржы нарығының жағдайын білдіреді.

Қаржылық қызметтерді алу мүмкіндігі қаржылық өнімдерге нақты қолжетімділікте ғана емес, сонымен қатар олардың түсініктілігінен, сапалылығынан, тұтынушы үшін тиімді бағасынан көрінеді.

Қаржы өнімдері мен қаржылық қызметтердің бағасын қалыптастыру рәсімдерін одан әрі жетілдіру және олардың ашықтығын қамтамасыз ету, қаржылық қызметтердің құнын төмендету үшін тетіктер құру қажет.

Осылайша, қаржылық қолжетімділікті арттыру қаржылық қызметтердің тұтынушылар үшін әр түрлілік, бағасы бойынша және ментальді қолжетімділікті арттыру тұрғысынан қаралуға тиіс.

Сонымен қатар, халықтың қаржылық сауаттылығын арттырмастан қаржылық қызметтердің қолжетімділігін қамтамасыз ету және құнын төмендету мүмкін емес.

Қаржы секторын дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасына сәйкес халық пен экономика субъектілерін қаржылық қызметтермен қамтуды кеңейту және қаржылық қызметтерді тұтынушылардың қаржылық сауаттылығын арттыру қаржы секторын дамытудағы басымдықтардың бірі болып табылады.

Осыған байланысты, Қазақстан Республикасының Қаржы секторын дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасын және ҚР Үкіметінің отырысында мақұлданған Қазақстан Республикасы Үкіметінің және Ұлттық Банктің экономикалық және әлеуметтік тұрақтылықты қамтамасыз ету бойынша 2016-2018 жылдарға арналған бағдарламасына қарсы іс-қимыл жоспарын (2015 жылғы 8 желтоқсандағы №51 хаттама) іске асыру үшін Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Басқармасы 2016 жылғы 30 қыркүйектегі № 244 қаулысымен Халықтың қаржылық сауаттылығын арттырудың 2016-2018 жылдарға арналған бағдарламасын (бұдан әрі – Бағдарлама) мақұлдады.

Қазақстан Республикасы азаматтарының жеке қаржыларына қатысты шешімдер қабылдаған кезде орынды қаржылық іс-әрекетті қалыптастыру және инвесторлар ретінде олардың және қаржылық қызметтерді тұтынушылардың

құқықтарын қорғаудың тиімділігін арттыру Бағдарламаның негізгі мақсаттары болып табылады.

Бағдарлама шеңберінде халықтың кең ауқымына есептелген әртүрлі іс-шаралар іске асырылуда.

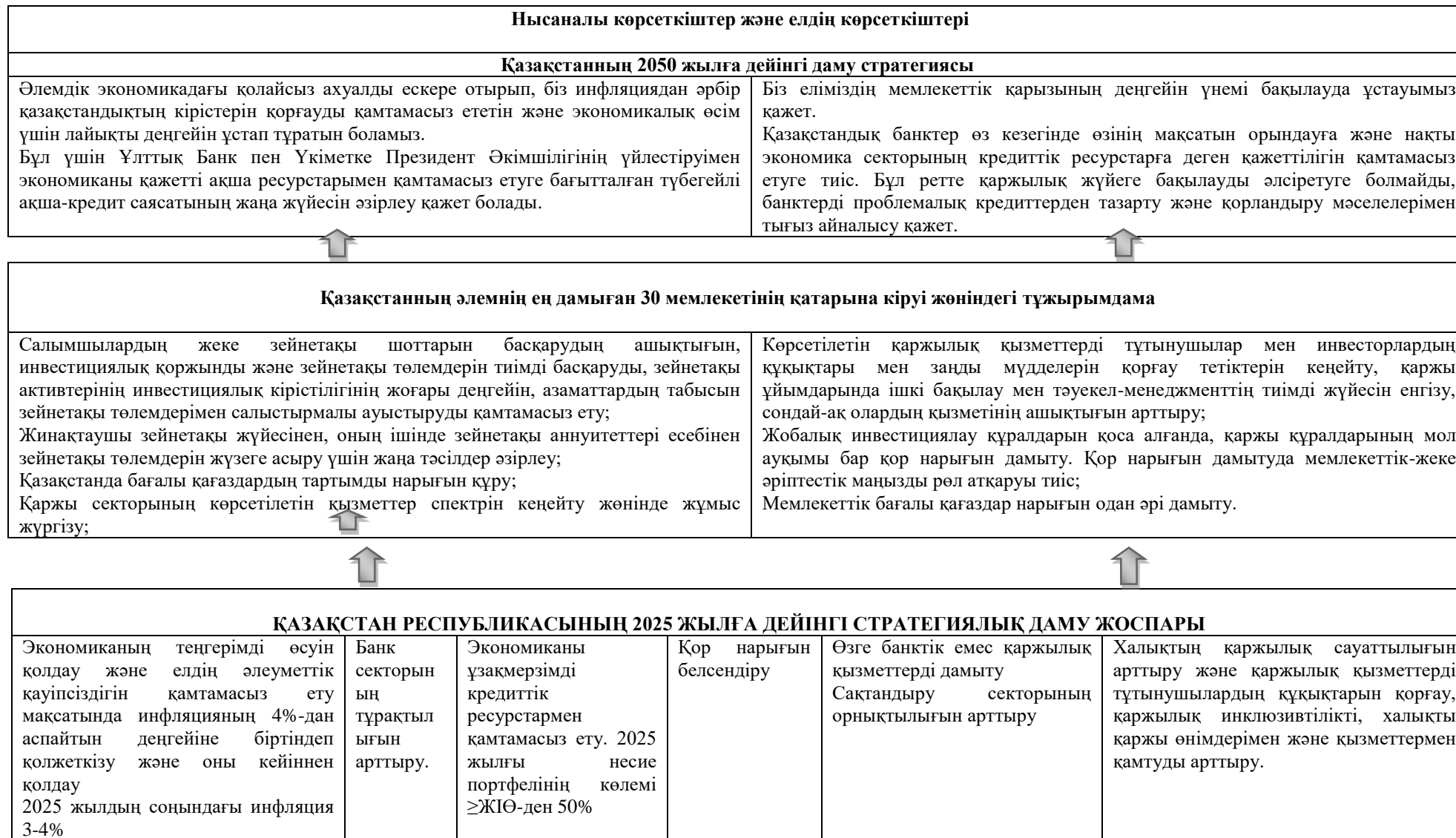
2018 жылдың соңында Бағдарламаны іске асыру кезеңі аяқталады және халықтың қаржылық сауаттылығын арттыру процесінің үздіксіздігін, осы міндетті іске асырудың жүйелі тәсілін қамтамасыз ету және қаржылық оқыту барысына азаматтардың неғұрлым көп санын тарту мақсатында мүдделі қаржылық және қоғамдық ұйымдарды, мемлекеттік органдарды тарта отырып, Қазақстан Республикасында халықтың қаржылық сауаттылығын арттыру бойынша Ұлттық стратегияны қалыптастыру және оны бұдан әрі іске асыру жұмысы басталды. Осы мақсаттарда Халықтың қаржылық сауаттылығын арттыру жөніндегі сараптау кеңесін құру бойынша жұмыс басталды.

7. Төлем жүйелерінің жұмыс істеуін қамтамасыз ету

«Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі туралы» Қазақстан Республикасының Заңында айқындалған Ұлттық Банктің негізгі міндеттерінің біріне сәйкес, сондай-ақ Қазақстан Республикасының Қаржы секторын дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасын іске асыру аясында төлем жүйелерінің жұмыс істеуін қамтамасыз ету саласындағы басым бағыттар жүйелердің жұмысын жоғары технологиялық және үздіксіз деңгейде қолдауға, олардың жұмысындағы жүйелік қауіп-қатерлерді шектеуге бағытталған жұмыстар болып табылады.

Инновациялық төлем қызметтерін одан әрі дамыту, көрсетілетін қызметтердің қолжетімділігін және төлем жасаудың лезде аяқталуын қамтамасыз ету үшін алғышарттар мен жағдайлар жасалатын болады, сондай-ақ қаржы секторында қызметтер көрсету деңгейін сапалы арттыру мақсатында қаржы институттары, клиенттер мен мемлекеттік органдар арасында өзара әрекет ету мен қарым-қатынас жасаудың ықпалдастырылған цифрлық ортасын құру үшін негізі қаланатын болады.

4-бөлім. Стратегиялық және бюджеттік жоспарлаудың өзара байланыс архитектурасы

Ұлттық Банктің стратегиялық бағыттары								
1-стратегиялық бағыт. Баға тұрақтылығын қамтамасыз ету				2-стратегиялық бағыт. Қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету				
Ұлттық Банктің мақсаттары								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.1-мақсат Мемлекеттің ақша-кредит саясатын әзірлеу және жүргізу. Инфляцияны нысаналы дәлізде ұстап тұру	1.2-мақсат Ұлттық Банктің алтынвалюта активтерінің сақталуын қамтамасыз ету	2.1-мақсат Банк секторының қаржылық орнықтылығын және бәсекеге қабілеттілігін арттыру	2.2-мақсат Сақтандыру нарығының қаржылық орнықтылығын арттыру және оны одан әрі дамыту үшін қажетті жағдайлар жасау	2.3-мақсат Бағалы қағаздар нарығын одан әрі дамыту үшін қажетті жағдайлар жасау	2.4-мақсат Жинақтаушы зейнетақы жүйесін одан әрі дамыту бойынша жағдайлар жасау	2.5-мақсат Тиімді валюталық реттеу мен валюталық бақылауды қамтамасыз ету	2.6-мақсат Қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғаудың тиісті деңгейін қамтамасыз ету	2.7-мақсат Төлем жүйелерінің жұмыс істеуін қамтамасыз ету

5-бөлім. Стратегиялық бағыттар, мақсаттар және нысаналы индикаторлар

P/c №	Нысаналы индикатор	Жауаптылар	Ақпарат көзі	Өлшем бірлігі	Есепті жыл	Ағымдағы жылдың жоспары (дерек)	Жоспарлы кезең				
							2017ж.	2018ж.	2019ж.	2020ж.	2021ж.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1-стратегиялық бағыт. Баға тұрақтылығын қамтамасыз ету											
1.1-мақсат Мемлекеттің ақша-кредит саясатын әзірлеу және жүргізу. Инфляцияны нысаналы дәлізде ұстап тұру											
1	Инфляцияның жылдық деңгейі (желтоқсанның өткен жылғы желтоқсанға қатынасы), %	Төрағаның орынбасары Ж.Б.Құрманов	ҚР ҰЭМ СК	%	13,6	8,5	6-8	5-7	4-6	3-4	3-4
1.2-мақсат Ұлттық Банктің алтынвалюта активтерінің сақталуын қамтамасыз ету											
2	Ұлттық Банктің алтынвалюта резервтерінің көлемі	Төрағаның орынбасары Ж.Б.Құрманов	ҚРҰБ	Тауарлар мен қызметтердің үш ай импорты көлемін жабу («1» жабады, «0» жаппайды) ³	1	1	1	1	1	1	1
2-стратегиялық бағыт. Қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету											
2.1-мақсат. Банк секторының қаржылық орнықтылығын және бәсекеге қабілеттілігін арттыру											
3	Банктердің сенімділігі	Төрағаның орынбасары О.А. Смоляков	отчет ГИК ВЭФ	ДЭФ ЖБИ рейтингіндегі орны	110	105	104	101	98	95	92
4	Несие портфелінің көлемі	Төрағаның орынбасары О.А. Смоляков	ҚРҰБ	ІЖӨ-ден %	38	33	26	27	28	29	30
5	Банктердің несие портфеліндегі жұмыс істемейтін қарыздардың үлесі	Төрағаның орынбасары О.А. Смоляков	ҚРҰБ	%	8	6,7	10	10	10	10	10
6	Қаржылық қызметтердің қолжетімділігі	Төрағаның орынбасары О.А.	ДЭФ ЖБИ есебі	ДЭФ ЖБИ рейтингіндегі	63	80	66	63	61	60	59

³ Алтынвалюта резервтерінің тауарлар мен қызметтердің үш айлық импортына қатынасы.

		Смоляков		орны							
7	Қаржылық қызметтер құны	Төрағаның орынбасары О.А. Смоляков	ДЭФ ЖБИ есебі	ДЭФ ЖБИ рейтингіндегі орны	53	76	58	57	55	54	53
8	Қарыз қаражатын алудың жеңілдігі	Төрағаның орынбасары О.А. Смоляков	ДЭФ ЖБИ есебі	ДЭФ ЖБИ рейтингіндегі орны	44	89	44	42	40	39	38
2.2-мақсат Сақтандыру нарығының қаржылық орнықтылығын арттыру және оны одан әрі дамыту үшін қажетті жағдайлар жасау											
9	Қаржылық орнықтылықтың біріктірілген индексі	Төрағаның орынбасары Ж.Б.Құрманов	ҚРҰБ	коэффициент	1,71	1,86	1-ден 2,5-ке дейін	1-ден 2,49-ға дейін	1-ден 2,48-ге дейін	1-ден 2,47-ге дейін	1-ден 2,46-ға дейін
10	Сақтандыру нарығын дамыту индексі	Төрағаның орынбасары Ж.Б.Құрманов	ҚРҰБ	коэффициент	-	-	1-ден 2,5-ке дейін	1-ден 2,49-ға дейін	1-ден 2,48-ге дейін	1-ден 2,47-ге дейін	1-ден 2,46-ға дейін
2.3-мақсат Бағалы қағаздар нарығын одан әрі дамыту үшін қажетті жағдайлар жасау											
11	Директорлар кеңесі жұмысының тиімділігі	Төрағаның орынбасары Ж.Б.Құрманов	ДЭФ ЖБИ есебі	ДЭФ ЖБИ рейтингіндегі орны	58	72	54	52	50	50	49
2.4-мақсат Жинақтаушы зейнетақы жүйесін одан әрі дамыту бойынша жағдайлар жасау											
12	БЖЗҚ зейнетақы активтерінің кірістілігі	Төрағаның орынбасары Ж.Б.Құрманов	ҚРҰБ	%		7,92	кемінде 6	кемінде 5	кемінде 4	кемінде 3	кемінде 3
2.5-мақсат Тиімді валюталық реттеу мен валюталық бақылауды қамтамасыз ету											
13	Сыртқы сауда келісімшартының сомасына қатысты шекті мәні, ол асып кеткен жағдайда, мұндай келісімшартқа есептік тіркеу талаптары қолданылады	Төрағаның орынбасары О.А. Смоляков	НҚА	мың АҚШ доллары	50	50	50	50	50	50	50
14	Тәуекел деңгейін бағалау жүйесі негізінде тексерілуге жататын қызметінің ерекше түрі қолма-қол шетел валютасын айырбастау операцияларын ұйымдастыру болып табылатын заңды	Төрағаның орынбасары О.А. Смоляков	ҚРҰБ	%	58	30-60%	30-60%	30-60%	30-60%	30-60%	30-60%

2.6-мақсат Қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғаудың тиісті деңгейін қамтамасыз ету											
15	Қаржы нарығына сенім білдіретін тұтынушылардың үлесі	Төрағаның орынбасары О.А. Смоляков	мамандандырылған оқыту интернет-ресурсында халыққа жүргізілген пікіртерім талдамасы	Пікіртерімге қатысқандар %	38,6	39,7	41	43	45	48	50
2.7-мақсат Төлем жүйелерінің жұмыс істеуін қамтамасыз ету											
16	Банкаралық ақша аударымы жүйесінің жұмыс істеу қабілетінің бір жылдағы коэффициенті ⁴	Төрағаның орынбасары Ж.Б.Құрманов	ҚРҰБ	%	100	99,803	99,998	95-100	95-100	95-100	95-100
17	Банкаралық клиринг жүйесінің жұмыс істеу қабілетінің бір жылдағы коэффициенті	Төрағаның орынбасары Ж.Б.Құрманов	ҚРҰБ	%	100	99,976	100	95-100	95-100	95-100	95-100

6-бөлім. Ресурстар

Ресурстар	Өлшем бірлігі	Есепті кезең	Ағымдағы кезең жоспары	Жоспарлы кезең		
				2017 жыл	2018 жыл	2019 жыл
1	2	3	4	5	6	7
Адам	Бірлік	3 544	3 544	3 544	3 544	3 544

⁴ Төлем жүйесінің жұмыс істеу қабілетінің бір жылдағы коэффициенті жұмысты нақты уақытының (төлем жүйесі тоқтатылған уақыт кезеңін қоспай төлем жүйесінің операциялық күні ашылғаннан бастап операциялық күн жабылғанға дейінгі уақыт кезеңі) төлем жүйесі жұмысының жалпы уақытына (төлем жүйесінің операциялық күні ашылғаннан бастап операциялық күн жабылғанға дейінгі уақыт кезеңі) қатынасы ретінде есептеледі.